MASTER NEGATIVE NO. 93-81174-19

AUTHOR:

BAPP, KARL ALBERT

TITLE:

DE FONTIBUS QUIBUS ATHENAEUS IN REBUS

PLACE:

LIPSIAE

DATE:

1885

Master Negative #

93-81174-19

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

Bapp, Karl Albert, 1863-
De fontibus quibus Athenaeus in rebus musicis lyricisque enarrandis usus sit. Dissertatio inauguralis, quam ... scripsit Carolus Albertus Bapp ... Lipsiae, typis J. B. Hirschfeldi, 1885.
p. [87]-125. 21½ cm.

"Cetera propediem edentur in 'Studiorum philologicorum Lipsiensium vol.VIII'."
Thesis, Leipzig.

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 14x
IMAGE PLACEMENT: IA IIA IB IIB
DATE FILMED: 3-17-93 INITIALS MGJ
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

Centimeter

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 mm

1 2 3 4 5

Inches

1.0 1.1 1.25 1.4 1.6 1.8 2.0 2.2 2.5 2.8 3.2 3.6 4.0 4.5 5.0 5.6 6.3 7.1

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

De fontibus quibus Athenaeus enarrandis usus sit

DE FONTIBUS QUIBUS ATHENAEUS IN REBUS MUSICIS LYRICISQUE ENARRANDIS USUS SIT.

DISSERTATIO INAUGURALIS
QUAM
AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES
AB AMPLISSIMO
PHILOSOPHORUM ORDINE LIPSIENSI
RITE IMPETRANDOS
SCRIPSIT

CAROLUS ALBERTUS BAPP
OLDENBURGENSIS.

LIPSIAE
TYPIS J. B. HIRSCHFELDI.
MDCCCLXXXV.

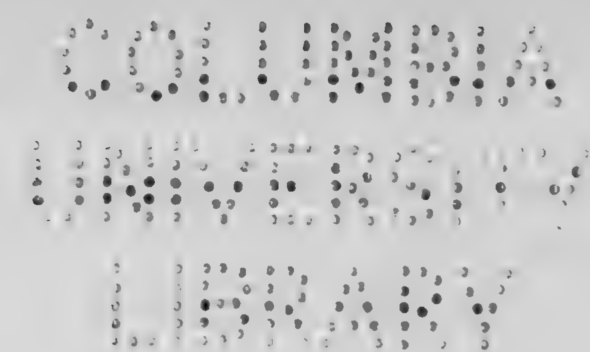
OTTONI RIBBECKIO

SACRUM.

DE FONTIBUS QUIBUS
ATHENAEUS
IN REBUS MUSICIS LYRICISQUE ENARRANDIS USUS SIT

SCRIPSIT

CAROLUS ALBERTUS BAPP.

Lyricae Graecorum poeseos reliquiis et historiae quicunque operam nauarunt, quantum in his rebus debeatur Athenaei Deipnosophistis, probe sciunt. Neque vero ignorant iidem de fide eorum, quae ab hoc scriptore tradita sunt, iudicare adhuc quam sit lubricum. Quo maiores enim doctrinae copiae nobis e Naucratita redundant, eo magis dolemus, quod fontium eius disquisitio vixdum incohata est. Quam etsi plurimis difficultatibus intricatam neque ita iucundam esse sciebam, magnopere tamen necessariam arbitratus ad muniendam qua innitentes tute progrederemur uiam suscepi prouinciam hanc fore sperans ut lyricis meis aliquando nouae lucis nonnihil inde affulgeret. Pro isto meo consilio ut par erat profectus sum ab eis capitibus, quibus continuo ac fuso sermone res ad musicam lyricamque artem pertinentes data opera tractantur.

Caput I.

De Aristocle.

In disputatione illa libro quarto inserta, qua describuntur instrumenta musica — IV p. 174 b sqq. —, inter Athenaei auctores primus obuius est legenti Ἀριστοκλῆς (ἐν τῷ περὶ χορῶν). Hic apud Athenaeum saepius laudatur de rebus musicis atque satis grauis locuplesque huius materiae scriptor uidetur fuisse. Nec tamen tenebrae, quibus hoc nomen olim sane haud ignobile temporum iniquitate uelatum est, adhuc sunt disturbatae neque exstat fragmentorum eius plena diligensque collectio; nam quae K. Müller FHG IV p. 329 sqq. dedit, parum

sufficiunt. Nobis quae eius sint in Deipnosophistis partes enucleandum est.

Ac primum quidem quid ex ipso Athenaeo de Aristocle possit sciri quaeramus. Atque unum eundemque semper esse Athenaei Aristoclem facile cernitur. Nam ubique de rebus musicis citatur, plerumque cum titulo *π. χορῶν*, semel *π. μουσικῆς*, semel sine titulo (I p. 22 a), ubi quin ex opere *π. χορῶν* inscripto uerba sint petita, nulla dubitatio obtinet. Quod uero IV p. 140 b laudatur *Ἀριστοκλῆς ἐν τῷ προτέρῳ τῆς Λακώνων πολιτείας*, certissima emendatione Schweighaeuser correxit *Νικοκλῆς* coll. p. 140 d, ubi Persaei et Dioscuridae testimonia antecedunt Nicocli, ut supra Aristocli. Nec denique usquam Aristocles cognomine aut patriae significatione addita ab aliis eiusdem nominis scriptoribus apud Athenaeum distinguitur.

Iam quo tempore uixerit Aristocles uideamus. Proficiscendum est ab ipso illo loco l. IV p. 174 c, ubi Aristocles testis est de homine quodam, quem sub secundo Euergete h. e. Ptolemaeo Physcone uixisse dicit. Regnauit Physco annis 145—117 a. C. Hinc suo iure Schweigh. et Mueller terminum petiuere, post quem scripserit Aristocles; nempe post a. 117 neque ita paulo post. At oboritur difficultas ex alio Athenaei loco; nam XIV p. 636 f laudatur *Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἀριστοκλέους ἐπιστολὴν ἀντιγραφῇ*; loquitur autem Apollodorus de instrumentis musicis, ita ut dubitari nequeat, quin epistola fuerit eiusdem Aristoclis, qui alibi de hac materia Athenaei auctor est. Apollodorus autem, cum nihil nomini addatur, notissimus uidetur esse Atheniensis ille, qui *χρονικὴν σύνταξιν* scripsit editam intra annos 144—138 a. C. (uide Schaeferi QK.). Idem *πολὺν χρόνον* (Scymn. perieg. 16) scholis usus est Aristarchi, qui moritur circa Ol. 159/60 (uide M. Schmidtium Philol. uol. VII p. 368). Potuit ergo fortasse senex Aristocli, etiamsi post a. 117 hic scripserit, respondere; sed propter temporum angustias non satis uerisimile est. De aliis autem Apollodoris non licet cogitare neque inuenitur inter eos qui aliqua probilitate in Atheniensis locum substituatur. Atque fulcitur nostra

sententia etiam eo quod e Didymo laudari p. 634 Apollodorum potest demonstrari. Huius enim esse libri XIV caput 40 infra probabitur. In praesens cf. Hesych. s. u. *παριαμβίδες· Ἀπολλόδωρος παρὰ τοὺς ἰάμβους αὐτά φησι πεποιῆσθαι, ἃς οἱ κιθαρῳδοὶ ᾄδουσιν*; quae ex Didymo fluxisse periti non negabunt.

Nihil igitur restat ad remouendam difficultatem nisi ut epistulam illam aliquanto ante opus *π. χορῶν* inscriptum prodiisse sumamus. Sed quibus hoc non probatur, iis alia uia spero persuasum iri, ut Apollodorum intellegant Atheniensem. Etenim dubitatum est — idque iure opinor — num recte traditum esset apud Ath. IV, 174 c Ctesibium illum hydrauli inuentorem ab Aristocle memoratum uixisse *ἐπὶ τοῦ δευτέρου Εὐεργέτου*. Aduersatur enim huic loco alius: p. 497 d, ubi sub lemmate *ʽΡΥΤΟΝ* (poculi genus) legitur: *Ἡδύλος δ' ἐν ἐπιγράμματι περὶ τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ Κτησιβίου τοῦ μηχανοποιοῦ ῥυτοῦ μνημονεύων φησί·* sequitur epigramma quo *ῥυτόν* quoddam describitur in Arsinoes templo seruatum, *Κτησιβίου σοφὸν εὕρεμα*. Atque cum non de inuentione huius uasorum generis sed de uno quodam tali poculo arte eximia insigni agatur, nihil sane certi de Ctesibii aetate sequitur inde quod paulo supra Ptolemaeus Philadelphus I talia uasa narratur facienda curauisse, ut in Arsinoes sacris adhiberentur; quamquam cum Ctesibii *ῥυτόν* in Arsinoes templo depositum fuerit, secundum illud Ptolemaei edictum hoc uas factum esse uerisimile est. Sed habemus certum terminum, ante quem uixerit Ctesibius: nempe ante Hedylum poetam; qui fuit Callimachi aequalis (uide Schneid. Callim. II p. 43, Meinek. anal. crit. Ath. p. 226, Iacobsium in Anthol. ad Callimachi et Hedyli epigrammata); Callimachus autem obiit sub Euergete I. Iam uero Ctesibium hunc epigrammatis *μηχανοποιόν* quis diuersum esse sibi persuadeat ab illo hydrauli inuentore, qui IV, 174 c dicitur sub Euergete II. Alexandriae habitasse? His causis adductum puto Ricardum Volkmannum, ut pro traditis uerbis *ἐπὶ τοῦ δευτέρου Εὐεργέτου* postularet *ἐπὶ τοῦ πρώτου*. Cui assentitur E. Rohde (de Pollucis fontibus p. 42) unicum argu-

mentum afferens illam temporum difficultatem ex Apollodori testimonio oriundam, quam supra largius exposuimus.

Ergo nihil iam obstat quominus Aristoclem Atheniensis Apollodori fuisse aequalem credamus.

Haec sunt quae ex ipso Athenaeo discantur. Age nunc circumspiciamus eiusdem nominis auctores ab aliis scriptoribus commemoratos, num forte inter eos sit quem eundem esse atque eum de quo agimus agnoscamus. Enumerantur uarii Aristocles apud Muellerum FHG IV p. 329. Atque librorum quos scripserunt argumenta si spectas, unus tantum illius similis est: laudatur ab Ammonio s. u. *ἐπικήδειος*: *Ἀριστοκλῆς ὁ Ῥόδιος ἐν τῷ περὶ ποιητικῆς*. En simul de eadem re uide citatum Tryphonem, qui etiam apud Ath. IV, 174 post Aristoclem de hydraulo testis producitur [1]). Quid igitur? unum esse eundemque hominem si statuerimus, num audaciae crimen subibimus? Immo aliter facere uix possumus. Haec coniectura si uera est, Rhodium fuisse discimus Athenaei Aristoclem. Neque repugnat quod ex Ath. IV, 174 Alexandriae eum scripsisse fortasse recte colligunt — fortasse inquam, quia istud *ἐνταῦθα ἐν τῇ Ἀσπενδίᾳ* potest ex eius mente dictum esse, qui laudat Aristoclem.

Rhodii autem Aristocles etiam aliunde noti sunt. Quorum unus apud Strabonem XIV p. 655 in claris Rhodiorum uiris recensetur inter grammaticos additis uerbis *ὁ καθ' ἡμᾶς*; aequalis igitur est Strabonis neque potest idem esse atque Athenaei Aristocles Apollodori aequalis. Nam Apollodorum hic a Strabone somnolentum in modum describi neque credet quisquam neque demonstrabit. Ceterum de Ammoniani Aristoclis temporibus nihil scimus; nisi quod recentissimi Ammonii auctores Augusti et Tiberii aetate uixerunt (Valcken. praef. p. XXIII) [2]). Neque uero est, cur Strabonis Aristoclem ab Am-

1) Cf. Schmidt. Did. 24 sq.

2) Aelium enim Dionysium ab Ammonio usurpatum esse mihi non probauit Freyer (in Stud. Lips. uol. V p. 369 sqq.); qui illud *οἱ παλαιοί*, quo nititur, iam a Didymo adhibitum esse ipse concedit. cf. Naber. prol. ad Phot. p. 78: 'Ammonius usus est Tryphone, eodem Aelius Dion. = Phot.'.

moniano non diuersum esse sumamus. Nam non unum huius nominis Rhodium fuisse sed plures uel inde conicias quod Strabo addit *ὁ καθ' ἡμᾶς*, ita ut a priore quodam Aristocle item Rhodio aequalem suum distinguere uideatur.

Rhodius est is quoque qui apud Erotianum in praef. lex. Hippocr. p. 12 Frz. commemoratur: *τῶν δὲ γραμματικῶν οὐκ ἔστιν ὅστις ἐλλόγιμος φανεὶς παρῆλθε τὸν ἄνδρα* (i. e. *Ἱπποκράτη*). *Καὶ γὰρ ὁ ἀναλεξάμενος αὐτὸν Εὐφορίων πᾶσαν ἐσπούδασε λέξιν ἐξηγήσασθαι διὰ βιβλίων ἕξ· ἔτι δὲ Ἀρίσταρχος· περὶ ὧν γεγράφασιν Ἀριστοκλῆς καὶ Ἀρισ[το]τέας οἱ Ῥόδιοι. καὶ μετὰ πάντας Ἀντίγονος καὶ Δίδυμος οἱ Ἀλεξανδρεῖς.* — Verba *ἔτι δὲ Ἀρίσταρχος* M. Schmidt Did. p. 24 transponenda suadet post illa uerba *οἱ Ῥόδιοι*, fortasse recte, ut de unius Euphorionis libris, non item de Aristarchi studiis Hippocrateis scripserit Aristocles. Sed ante Didymum certe — Chalcenterum uidelicet, nam non est, quo *τὸν νεώτερον* intellegere cogamur — scripsisse iudicandus est propter uerba sequentia *καὶ μετὰ πάντας κτλ.* Hunc Athenaei Aristoclem esse puto. Commendatur hoc eo quod et apud Varronem de ling. lat. X, 74 p. 261 M Aristocles et Aristeas grammatici coniuncti apparent et apud Athenaeum *Ἀριστέας* quidam, qui *π. κιθαρῳδῶν* scripserit, laudatur XIV, 623 d in Aristoclis uicinitate; unde Erotiani loco pro tradito *Ἀριστοτέας*, quod procul dubio corruptum est, optima ratione *Ἀριστέας* restituit M. Schmidt l. l. studiorum socios semper fuisse ratus Aristoclem et Aristeam (ceterum Varronis testimonio non allato).

Rhodius denique est rhetor ille Aristocles apud Dion. ind. de Dinarcho cap. 8; sed de hoc nihil licet conicere.

Grammaticos praeterea nouimus huius nominis complures: quos, cum nihil sciamus quod commune habeant cum auctore musico, omnino missos faciamus. Reliqui denique Aristocles aut incertae prorsus aut nimis alienae aetatis sunt [1]). Neque quidquam potest statui de eis qui *Ἰταλικά, π. Γιγάντων, Παράδοξα* scripsere.

1) In horum, non illorum numero est A. Messenius: errat enim M. Schmidt l. l., cum ignotam esse eius aetatem dicit; cf. Zelleri HPhG III [3], 1 p. 785 sq.

Iam reputemus nobiscum quae assecuti simus. Hoc tenendum est: nihil obstare quominus Ammonii Athenaei Erotiani Varronis Aristoclem unum eundemque esse scriptorem iudicemus; Ammonii certe Aristoclem ab Athenaei auctore diuersum esse uix posse credi.

Alia uia augere studuit Aristoclis reliquias Val. Rose in Aristotele pseudepigrapho p. 615 sqq. Qui compluribus locis pro Aristotelis nomine Aristoclis nomen reponendum esse contendit. Atque id quidem certum est: interdum librariorum culpa Aristoclis ut ignoti eis nomen in Aristotelis notissimum abiisse (e. g. fr. 3 apud Muell., fr. 4. 5, Varro de l. lat. X, 10 p. 550). Vides igitur iusta ratione non carere Rosii conamen; sed cauendum erat, ne quid immerito Aristoteli abiudicaretur. Nobis Aristoclem sub Aristotelis nomine latere non licet credere nisi ubi aut additum est *ὁ Ῥόδιος* — nam Aristotelem Rhodium scriptorem non nouimus — aut tempora obstant, quominus philosophorum princeps intellegatur, aut argumentum loci uel libri titulus magis Aristocli quam Aristoteli conuenit.

Primum illud accidit in fr. 9 Rosii: Procl. in Tim. p. 27 a Schn. *ὅτι γε μὴν τὰ Παναθήναια τοῖς Βενδιδείοις εἵπετο, λέγουσιν οἱ ὑπομνηματισταὶ καὶ Ἀριστοτέλης ὁ Ῥόδιος μαρτυρεῖ τὰ μὲν ἐν Πειραιεῖ Βενδίδεια τῇ εἰκάδι τοῦ Θαργηλιῶνος ἐπιτελεῖσθαι, ἕπεσθαι δὲ τὰς περὶ τὴν Ἀθήνην ἑορτάς.* Hic Rosii correctio certa uidetur. Quamquam quod apud eundem Procl. p. 7 (*οὕτω γὰρ Ἀριστοκλῆς κατασκευάζει Θεαίτητον εἶναι τὸν ἀπόντα — Πτολεμαῖος δ' ὁ Πλατωνικὸς Κλειτοφῶντα — Δερκυλλίδης δὲ Πλάτωνα* —) Usener (M. Rh. XXVIII p. 433; cf. XXV p. 614) eundem Rhodium intellegit, quem statuit commentarium scripsisse in Platonem, nescio an rectius Mueller Aristoclem Messenium philosophum peripateticum significari iudicet, ut alter addito cognomine '*ὁ Ῥόδιος*' ab eo secernatur. Sed utut hoc se habet: utrum Rhodius hic Aristocles is sit de quo agimus an alius, e. g. Strabonis grammaticus, non liquet.

Alterum cadit in fr. 13: Bekkeri Anecd. p. 451, 31 *Ἀσιάς· ἡ κιθάρα (ἀπὸ Ἀσίου τινὸς [καὶ Ἀσία καὶ Ἀσιόνη] ἢ ἀπὸ Ἀσίας τῆς μητρὸς Προμηθέως)*[1]. *Δοῦριν δὲ Ἀριστοτέλης φησὶ λέγειν, ὅτι ἐκλήθη Ἀσιὰς ἀπὸ τῶν χρωμένων Λεσβίων οἵτινες οἰκοῦσι πρὸς τῇ Ἀσίᾳ· οἱ δὲ ἀπὸ Τυρρήνου Λυδοῦ εὑρόντος πρῶτον τὸ τρίγωνον ὄργανον· οἱ δὲ ἀπὸ Τερπάνδρου.* Hic aut *Δοῦρις δὲ Ἀριστοτέλη* aut *Δοῦριν δὲ Ἀριστοκλῆς* legendum esse apparet (cf. Muell. ad Aristot. fr. 259). Scimus autem Aristoclem et de instrumentis musicis egisse et peripateticorum imbibisse doctrinam, maxime Aristoxeni, id quod ex Athenaeo cernitur. Quid quod ante Apollodori mentionem apud Ath. XIV, 636 f, cuius *εἰς τὴν Ἀριστοκλέους ἐπιστολὴν ἀντιγραφή* laudatur, Duridis de eodem quod Apollodorus respicit organo testimonium affertur: *Δοῦρις δ' ἐν τῷ περὶ τραγῳδίας ὠνομάσθαι φησὶ τὴν μάγαδιν ἀπὸ Μάγδιος Θρᾳκὸς γένος.* Nonne Durin hic quoque Aristocli deberi in promptu est suspicari? Contra parum uerisimile est glossae auctori Aristotelis sententiam ex Duride sublectam innotuisse, cum in ipsis Aristotelis libris sine dubio magis pateret rerum musicarum studiosis. — Ceterum de origine huius glossae quaerentibus accuratius quam a Rosio factum est partes eius distinguendae sunt, quas singulas per lexicographos aliosque auctores licet prosequi. Atque de priore quidem notae parte (usque ad u. *Προμηθέως*) bene uir doctus 'cithara, inquit, una commemorari solebat ab iis, qui Homericum illud *Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι* Il. *B* 461 explicarent'. Iam uero quis addiderit sequentia, Didymusne an alii, dubitari potest. Fuisse in Didymi lexico comico ad Aristophanis uocem *Ἀσιάς* explicationem ampliorem ea quam nunc legimus in schol. Thesm. 121: *Ἀσι΄δα τὴν κιθάραν λέγει*, satis ueri est simile. Sed cum in glossa usus Aristophanei nulla fiat mentio — fit apud Et. M. et Suid. — sumendum esset illam explicationem seruatam esse ex ipso Didymi ad Aristophanis locum commentario, auctorem autem Et. M. et Suidam sua e lexico comico accepisse. Quae uero insunt in altera glossae parte, neque apud auctorem Et. M. aut Suid. neque

1) Verba () inclusa uncis ad uocem *Ἀσία* pertinere cognouit Rose; cf. Et. M. s. u. *Ἀσία* et Steph. Byz. ib.

apud Hesychium comparent. Quare Didymo neque hanc neque illam partem ausim tribuere. At deest aliquid in glossa Segueriana quod suppleri mente debet: nam qui *ἀπὸ Τυρρήνου Λυδοῦ Ἀσιάδα* nominatam aiebant, quo iure nomen sic explicarint, non dicitur. Sine dubio autem eo nitibantur illi, quod *Λυδία* olim *Ἀσία* erat uocata. Sic enim Schol. Ap. Rhod. II, 277: *Ἀσίδος· τῆς Λυδίας λέγει· Ἀσία γὰρ πρότερον ἐκαλεῖτο ἡ Λυδία· καὶ Ὅμηρος· Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι· καὶ ἡ κιθάρα Ἀσιὰς λέγεται, ἐπεὶ ἐν Λυδίᾳ πρῶτον εὑρέθη.* Hoc scholion Didymo deberi cum probabilitate per se conicias: huiusne igitur doctrina latet in glossa Bekkeri? At haec quoque explicatio discrepat ab Hesychio et Et. M. (Hesychium enim cum dicat *ἐν Ἀσίᾳ*, significare urbem, non Lydiam, coll. Et. M. et Steph. Byz. manifestum est). Et. M. 153, 29 *Ἀσία — Ἀσιάδος κρούματα· τῆς κιθάρας· οὕτως Ἀριστοφάνης — Ἀσιᾶτις· ἡ τρίχορδος κιθάρα οὕτω καλεῖται· εἴρηται δὲ ὅτι ἐν Ἀσίᾳ τῇ πόλει τῆς Λυδίας κειμένῃ ἐν Τμώλῳ πρῶτον εὑρέθη. καὶ τὰς γοώδεις δὲ ᾠδὰς ὑπὸ Νιόβης καὶ τῶν Λυδῶν γυναικῶν εὑρεθείσας εἰς Ἕλληνας ἀχθῆναι κτλ.* — Steph. B. s. u. *Ἀσία· πόλις Λυδίας παρὰ τῷ Τμώλῳ, ἐν ᾗ τρίχορδος εὑρέθη κιθάρα, διὸ καὶ ⟨Ἀσιάς⟩· Ἀσία ἡ ἤπειρος· οἱ μὲν ἀπὸ πόλεως Λυδίας, οἱ δὲ ἀπὸ Ἀσίου τοῦ Λυδοῦ ἢ ἐκ τῆς Προμηθέως γυναικός.* — Hesych. s. u. *Ἀσιάς· ἡ κιθάρα διὰ τὸ ἐν Ἀσίᾳ εὑρῆσθαι.*

Quare si quid in his Didymo tribuendum, in Et. M. (ex quo Suid.) et Steph. Byz., qui nescio an Herodianum receperint, et in Hesychio seruatum est, non in glossa Segueriana.

Iam uideamus quid praeterea de glossae auctoribus queat enucleari. Duridis sententiam paene ad uerbum repetit non allato auctoris nomine Plut. de mus. cap. 6, quod ex Heraclide Pontico haustum esse satis probauit Westphal. Ac memorabile est quod Plutarchus uel potius Heraclides eam opinionem, quam glossa Segueriana sub altero illo *οἱ δέ* exhibet, accuratius pleniusque profert; quam uides cohaerere cum Duridis doctrina. Sunt enim uerba haec: *ἐποιήθη δὲ καὶ τὸ σχῆμα τῆς κιθάρας πρῶτον κατὰ Κηπίωνα τὸν Τερπάνδρου μαθητήν, ἐκλήθη δὲ Ἀσιὰς διὰ τὸ κεχρῆσθαι τοὺς Λεσβίους αὐτῇ κιθαρῳδοὺς πρὸς τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦντας.* Turbauit igitur glossae auctor sententiarum nexum. Iam data est optio, utrum Heraclidem a Duride descriptum an Aristotelem ab utroque sumamus. Heraclidem uero cum in conscribenda Terpandridarum historia ipsum fontes primarios, inscriptiones dico, adiisse sciamus[1]) neque constet, num *συναγωγήν* suam post Aristotelis scripta musica ediderit, nostro iure nobis uidemur Aristotelem ab hac quaestione omnino remouere. Ceterum quod Rose 'cum Duride' inquit 'et de Amphione citharodiae inuentore consentiebat Heraclides', sane quae apud Plut. de mus. c. 3 (cf. Plin. VII, 59) et in Et. M. p. 513, 23 illic ex Heraclide hic e Duride narrantur, non pugnant inter se; sed Duris cum citharam dicit nominatam esse *ἀπὸ τοῦ Κιθαίρωνος ὅτι Ἀμφίων ἐκεῖσε ἐμουσικεύετο*, num citharodiae inuentionem Amphioni tribuit? Quae uero apud Et. M. p. 153, 28 de Niobe leguntur, neque ad eandem rem spectant neque, si ita esset, Duridi ea adiudicare liceret; nam quae antecedunt de cithara Asiatica, auctori glossae Seg. nequeunt deberi, utpote quae prorsus diuersam sequatur doctrinam. Neque quod apud Plut. cap. 15 similia de Niobe narrantur eis quae Et. M. praebet, inde concludi potest Heraclidis esse hanc sententiam: immo Plutarchi illud caput non esse ex Heraclide haustum Westphal docuit p. 16. 25.

His omnibus perpensis Aristoclis nomen glossae restituere non dubito.

Tertium fragmentorum genus est, quorum argumenta magis Aristocli quam Aristoteli conuenire uideantur. Ex his, cum Athenaei Aristocli praeter libros *περὶ χορῶν, π. μουσικῆς, π. ποιητικῆς* nihil confidenter tribuere liceat, non curamus nunc nisi fragm. 11 et 12 Ros., quippe quibus solis de re musica agatur. Atque fragm. 12 cur Aristoteli eripiamus non uideo; nisi forte quem Rosii uniuersam rationem iuuat probare. Sunt Procli uerba apud Phot. p. 320, 30: *τὸν ἀρξάμενον τοῦ διθυράμβου Ἀριστοτέλης Ἀρίωνά φησιν εἶναι, ὃς πρῶτος τὸν κύκλιον ἤγαγε χορόν.* Idem tradit et Suidas, quem ex Aristotele

1) Vide Westph. ad Plut. de mus. p. 72.

talia accepisse probabile reddidit Volkmann de Suid. biogr. quaest. sel. p. 12, et Dicaearchus Aristotelis discipulus. — Nec magis Rose mihi persuasit de fragm. 11: Schol. Bob. in Cic. p. Arch. ed. Or. uol. V, 2 p. 358 'primus uidetur elegiarum carmen scripsisse Callinos. adicit Aristoteles praeterea hoc genus poetas: Antimachum Colophonium Archilochum Parium Mimnermum Colophonium; quorum numero additur etiam Solon Atheniensis legum scriptor nobilissimus'. Cur desunt, quaero, Philetas Callimachusque? Hoc per se patet, si recte legitur Aristoteles; perquam mirum est, si Aristocles auctor sumitur; qui illos non magis certe omisisset quam Procl. apud Phot. p. 319 b, quem Didymi doctrinam referre constat. At Quintilianus (X, 1, 54) Aristarchum et Aristophanem neminem sui temporis in numerum redegisse tradit. Scio, sed uide eundem paulo infra (X, 1, 58): '— elegiam, cuius princeps habetur Callimachus, secundas confessione plurimorum Philetas occupauit'. — Ceterum Photii et aliorum quos laudat Rose scriptorum locis id quod ille contendit Didymum esse scholii fontem non probatur sed refellitur.

Itaque praeter fr. 9 et 13 Aristocli quidquam ex Aristotelicis uindicare non ausim. Hactenus de Rosii commentis.

K. Mueller uero non substitit in unius Aristotelis nomine cum Aristoclis commutando uerum etiam apud Ath. p. I, 20 d pro *Ἀριστόνικος* reponi uult *Ἀριστοκλῆς*. Aristonicum sane, qui de saltatione scripserit, ignoramus neque nomen alibi apud Athenaeum occurrit; contra optime quae hic narrantur conueniunt Aristocli. Quid quod uerba inde a *καὶ τῆς σατυρικῆς* usque ad *Κρὴς ἦν ὁ Σίκιννος* congruunt cum eis quae XIV, 630 b ex Aristoclis libro *περὶ χορῶν* laudantur: *καλεῖται δὲ ἡ μὲν σατυρική κτλ.* Haec uero Aristocles descripsit ex Aristoxeni libro *π. τραγικῆς ὀρχήσεως*; uide Bekk. Anecd. p. 101, 17 sqq., Phot., Et. M. s. u. *σίκιννις*[1]). Itaque aut Aristoxenum aut Ari-

1) Eadem doctrina apud Ammonium s. u. *κόρδαξ* et apud Eustath. ad Il. Σ 605 p. 1167, 23 (ex Ael. Dionysio et Pausania). Turbas mouit Schol. Il. Σ 617, unde Suid. s. u. *πυρρίχη*; qui perperam miscent lyricae et scenicae saltationis genera.

stoclem apud Ath. I, 20 d adhibitum esse nequit negari. Sed quae de Bathyllo Pyladeque saltatoribus narrantur sub Aristonici nomine, Aristoclis esse non possunt, si quidem recte de temporibus eius statuimus; nam illi Augusti demum aetate floruerunt. Totum autem hoc Athenaei caput 37 ex uno libro desumptum esse discimus coll. Plut. Symp. Q. VII, 8; ubi de Pyladis Bathyllique saltatione fere eadem atque partim eisdem uerbis[1]) praedicantur neque desunt *κόρδαξ* aut *ἐγκώμια ἃ Σωκράτης περὶ ὀρχήσεως διῆλθε.* Hic ab eodem fonte pendere Athenaeum et Plutarchum apparet; quem plenius exhausit Athenaeus. Huic fonti sophista et Aristonicum et Aristoclem uel Aristoxenum debet itemque opinor Seleucum initio capitis laudatum. Seleucus enim uix potest alius esse nisi Tiberii illi conuictor; uide M. Schmidtium de uariis Seleucis disputantem Philol. uol. III p. 436 sqq. Aristonicus autem necessario secernendus a clarissimo illo homerico, utpote qui nondum de istis pantomimis potuerit scribere nedum prospicere quanti foret momenti noua ars.

Quare Aristocli in hoc capite nihil uindicarim nisi quae congruunt cum p. 630 b; Aristonici autem nomen intactum relinquo.

Cogitet quispiam de Aristoclis nomine eliciendo ex Ath. VIII p. 360 b: *Κορωνισταὶ δὲ ἐκαλοῦντο κτλ., ὡς ἱστορεῖ Ἁγνοκλῆς ὁ Ῥόδιος ἐν Κορωνισταῖς.* Nam Hagnocles siue Agnocles scriptor aliunde non innotuit, argumentum autem non alienum est ab eis quae Aristocles profert in libro XIV Athenaei. Praeterea titulus ille *Κορωνισταί* ualde mihi suspectus est, cum non nisi comoediae aptus sit; quo titulo rectam operis inscriptionem omnino loco esse motam malim credere quam corruptam esse e *π. Χορῶν.* Dummodo certior esset haec coniectura, porro oreretur suspicio Aristoclis testimonium a Pamphilo una laudato fuisse appositum.

1) Velut *ὑπόρχημα διατίθεσθαι* apud utrumque. Plutarchum in libello *π. μουσικῆς* inscr. Dionysium Hal. min. depilasse coni. Westph. comm. p. 16.

Iam transeamus ad ea quae Aristocli apud Athenaeum deberi certum est.

In libro IV non nisi de hydraulo organo laudatur. Nomen legitur primum I p. 22a, ubi testis est Aristocles de Teleste Aeschyli saltatore, qui Septem fabulam admirabilem in modum egerit. Hoc procul dubio narrauit in libro illo *π. χορῶν*, ex quo etiam IV, 174c testimonium eius petitur. Idem opus citatur XIV, 620b, ubi docet Aristocles *ὅτι ἐκαλοῦντο οἱ ῥαψῳδοὶ καὶ ὁμηρισταί*. His locis simpliciter *ἐν τῷ π. χορῶν* legitur; contra *ἐν α' π. χορῶν* XIV, 620d de hilarodis disputasse dicitur. Sequitur: *καταλέγει δὲ ὁ Ἀριστοκλῆς καὶ τούσδε ἐν τῷ περὶ μουσικῆς κτλ. Ἀριστόξενος δέ φησι·* — In duobusne igitur diuersis libris Aristocles egit de hilarodis, ambobus autem Athenaeus usus est? Credi uix potest. Quare Eruinus Rohde in doctissima de Pollucis fontibus commentatione, qua Athenaei quoque fontes attigit, a librariis perperam Aristoclis nomini adscriptum putat titulum, quem deberent Aristoxeno (cf. p. 619d *Ἀριστόξενος ἐν δ' περὶ μουσικῆς*); fortasse recte; nisi libri *π. χορῶν* pars fuere maioris *περὶ μουσικῆς* operis.

Octauus *περὶ χορῶν* liber laudatur p. 630b de satyrica saltatione a quibusdam sicinni nominata. Magnus sane est librorum numerus sed num corrigendus sit dubito; nam satis amplam fuisse operis materiam e fragmentis, e. g. ex hydrauli copiosa mentione cernitur. — De hilarodis rursus Aristocles citatur p. 621b sine titulo, uidelicet sicut supra ex libro *α' περὶ χορῶν*.

Hinc nascitur suspicio totam hanc de hilarodis magodis lysiodis disputationem ex Aristocle esse desumptam. Nam qui solus praeter istum de his artibus laudatur Aristoxenus, eum ab Aristocle adhibitum cum IV, 174c et XIV, 630b uideamus, non est cur hic aliter rem se habere indicemus. Accedit quod post uerba illa *καταλέγει δὲ καὶ τούσδε ὁ Ἀριστοκλῆς ἐν τῷ περὶ μουσικῆς γράφων ὧδε* non septem tantum Aristoclis uerba exspectamus sed ampliorem catalogum. Quae uero de Sotade referuntur, Aristoxeni non possunt esse propter tempora. Neque Aristocli ausim tribuere quae inde a uerbo *ἤκμασε* uel

certe quae ab *ἐκπλεύσαντα γάρ* leguntur, quia auctores in his nominantur Carystius Pergamenus (sub Eumene I. 263—41 regnante) et Hegesander Delphus (scr. post 168 a. C., uide Muelleri FHG IV p. 412). Quorum memoria apud Athenaeum tam trita est, ut suis oculis eos inspexisse uix queat negari. De Hegesandro cf. maxime II p. 83a, b; fragmenta eius praeter unum soli debemus Athenaeo. Praeterea ista de Sotade narratiuncula hoc loco satis est *ἀπροσδιόνυσος*.

Porro suadet ratio ut etiam quae praecedunt capite 12 de rhapsodis omnia eidem Aristocli assignemus; quem in initio huius disputationis uides laudatum (*Ἀ. ἐν τῷ π. χορῶν*). Atque confirmatur haec coniectura eo quod in hoc capite complures auctores uel libri citantur alibi in Deipnosophistis non obuii: Chamaeleontis *περὶ Στησιχόρου*, *Ὀλυμπικός* Dicaearchi, Iason, Lysanias *περὶ ἰαμβοποιῶν* (redit non nisi VII, 304b).

Iam qui egit de rhapsodis hilarodis magodis lysiodis, eundem de dicelistis autocabdalis ithyphallis phallophoris in eodem libro exposuisse nonne omnes probabilitatis numeros habet? Auctores laudantur in his capitibus (15. 16) Sosibius [1]) Laco, Callimachi aequalis, et Semus Delius, cuius aetas incerta est; apud Harpocrationem una cum Phanodemo citatur; scripsit *περὶ Περγάμου* (Suid.), unde Attalorum tempora uidisse putandus est (241—133); ex Apollodoro nisi fallor citatur apud Ath. IV p. 173e, quippe qui praecipuus illorum capitum esse auctor et Demetrii quoque Scepsii testimonium apposuisse uideatur. Haec si uera sunt, Aristocles potest Semo usus esse.

Capitis 16 uerba inde ab *ἐκαλοῦντο δέ* usque ad Thebanorum mentionem nec Sosibii nec Semi uidentur sed eius esse, qui utriusque doctrinam coniungens de suo augeat; quem Aristoclem esse in promptu est suspicari. Eidem capita 12—15 tribuit Rohde causis non expositis (l. l. p. 43 not. 1).

De capite 17 certi nihil potest statui; nisi quod Aristeae liber *περὶ κιθαρῳδῶν* Athenaeo fortasse ex Aristocle innotuit,

1) Idem de hyporchematis testis est apud Schol. Pind. P. II, 127 (*πυρρίχη*).

cuius popularis aequalis studiorum socius ille uidetur fuisse (uide supra p. 91).

Scrupulum iniciat alicui illud *νῦν* p. 621 b; quod utrum ad Aristoclis an ad Athenaei tempus spectet, diiudicandum est. Aristoclis autem non esse hoc *νῦν* non iam contendet qui comparauerit p. 620 d, ubi legitur: *ἱλαρῳδοί, οὓς νῦν τινες* [1]) *σιμῳδοὺς καλοῦσιν, ὥς Ἀριστοκλῆς φησιν κτλ.* et infra cap. 29 init. et X, 429 a, ubi: *ἐν δὲ Μιλήτῳ ἔτι καὶ νῦν Θεόφραστός φησι τοῦτ' εἶναι τὸ νόμιμον.* Iam cum horum artificum post Sullae tempora [2]) mentio non iam occurrat, illud *νῦν* Athenaeo tribuere audacius est.

Aristoxeni de magodis lysiodisque sententia pertinet usque ad uerba *ἀνδρείοις λυσιῳδόν*; iam continuatur Aristoclis oratio illi aduersantis. In sequentibus de sola magodia, non de lysiodis sermo fit secundum Aristoclis sententiam, qui contra Aristoxenum non diuersas esse has artes iudicat. Sic Strabo quoque XIV p. 648 d cum initio *λυσιῳδοὺς καὶ μαγῳδούς* nominauerit, postea de solis *λυσιῳδοῖς* loquitur ne ipse quidem discrimen statuens.

Nouum Aristoclis fragmentum incipit inde a p. 630 b: *καλεῖται δ' ἡ μὲν σατυρικὴ ὄρχησις ὥς φησιν Ἀριστοκλῆς ἐν ὀγδόῳ περὶ χορῶν, σίκιννις καὶ οἱ σάτυροι σικιννισταί.* Similiter Aristocles illam de rhapsodis disputationem a nominis quod est *ὁμηρισταί* mentione incohat itemque de hilarodorum nominibus praefatur priusquam de arte eorum agat. — Cohaerent autem artissimo uinculo capita 28—30. Etenim quae cap. 28 indicantur tria lyricae saltationis genera, eorum singulis describendis sequentia capita tributa sunt. Quare noli dubitare quin haec in uniuersum omnia Aristocli sint adscribenda. Aristoxeni uerba ab illo apponuntur. Scamonis ueriloquium (*σίκιννις ἀπὸ τοῦ σείεσθαι*) ut apud Ath. ita apud Et. M. et Hesych. s. u. *σίκιννις* cum Aristoxeni de saltationis generi-

1) Ab horum partibus stat etiam Strabo, qui XIV p. 648 d de *σιμῳδίᾳ λυσιῳδοῖς μαγῳδοῖς* cum copiose agat, *ἱλαρῳδῶν* nomen ignorat. Ceterum de hoc Strabonis loco uide Hillerum M. Rh. XXX p. 68.

2) Plut. Sull. 36 *λυσιῳδούς* memorat.

bus doctrina coniunctum exstat. Scamon autem satis uetustus uidetur fuisse auctor (uide Muell. FHG I p. XXIV et IV p. 489). Nescio igitur an ab ipso Aristoxeno fuerit adhibitus. Clem. Alex. Strom. I, 74 p. 132 S *εὑρημάτων* scriptores enumerans primo loco Scamonem posuit.

Initium capitis 29 Aristoxeni est usque ad Philochori mentionem. Atthidographum Athenaeo ad manum fuisse Rohde de Poll. font. p. 37 contendit, quia supra p. 628 a testimonium eius disputationis cursum male interrumpat. Quod ego non concedo; quamquam Archilochi et Epicharmi uersus aliunde inculcatos esse recte animaduertit. An ubi de musica in conuiuiis *τὸ σωφρονικὸν ἡμῶν* seruante sermo est, non aptissime in priscorum hominum symposiis non modo Dionysiacae sed etiam Apollineae musicae locum fuisse commemoratur? Nec magis habemus, cur Philochorum capitis 29 Aristocli deberi negemus. — Sed restant ultima capitis uerba: *ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς πυρρίχη διονυσιακή τις εἶναι δοκεῖ, ἐπιεικεστέρα οὖσα τῆς ἀρχαίας κτλ.* Ac supra sane p. 630 c illud *μέχρι καὶ νῦν* Aristoxeni est; sed hoc *καθ' ἡμᾶς* eiusdem esse nequit. Nam Aristoxeni doctrina sunt sine dubio, quae p. 630 c, d de saltationis generibus narrantur; ubi: *ὁμοία ἐστὶν ἡ πυρρίχη τῇ σατυρικῇ ὀρχήσει· πολεμικὴ δὲ δοκεῖ εἶναι ἡ πυρρίχη κτλ.* Ab hac uero pyrricha, qualis fuit Aristoxeni temporibus (cf. Plat. legg. VII p. 815 a sqq.), prorsus diuersa est illa capite 29 extremo descripta; quam Caesarum Romanorum aetati propriam fuisse scimus (cf. Apul. met. X, 29, Friedl. Sittengesch. II[3], 443). Quare neque Aristoxeno neque Aristocli haec tribuenda sunt sed aut ipsi Athenaeo aut — id quod malim credere — eidem auctori quem sequitur noster I p. 20 d de Pyladis Bathyllique saltatione.

Ceterum Aristoxeni ne ea quidem possunt esse, quae iuxta antecedunt inde a uerbis *ἡ δὲ πυρρίχη παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν οὐκ ἔτι παραμένει*; nam Athenienses bellare desierunt demum circa annum 263. Eadem scripta esse debent ante captam a Romanis Graeciam. Haec optime conueniunt in Aristoclem; cui totum caput assigno exceptis eis quae de

dionysiaca pyrricha narrantur. — Tertium pyrrichae genus neque *πολεμικόν* neque *ἐπιεικές* inter ridiculas saltationes recensetur p. 629 f. Contra prisca illa memoratur paulo ante p. 629 c. Diuersis hic fontibus uti Athenaeum Rohdii aciem non fugit. Sed de his infra[1]).

Capitis 30 initio prisca describitur *γυμνοπαιδική*[2]). Sed rursus intermiscetur eiusdem auctoris doctrina, cui capitis 29 exitum deberi coniecimus; id quod cernitur e uerbis *ὥστε καὶ τὴν ὄρχησιν ταύτην εἰς τὸν Διόνυσον ἀναφέρεσθαι.* Quae secuntur usque ad finem capitis ex Aristoxeno ab Aristocle excerpta esse autumo. Sub finem laudatur *Ἀριστόξενος ἐν α΄ συγκρίσεων.* Huic Aristoxeni operi Athenaeum nusquam alibi testimonium denuntiare Rohde p. 43 dicit. Sed ad idem referendum esse equidem suspicor quod legitur sub Aristoxeni nomine IV, 174 e: *ὁ μέντοι Ἀρ. προκρίνει τὰ ἐντατὰ καὶ καθαπτὰ τῶν ὀργάνων τῶν ἐμπνευστῶν κτλ.* Item I, 22 b: *ὀρχήσεις δὲ ἐθνικαὶ αἵδε· — ἃς προκρίνει Ἀρ. διὰ τὴν τῶν χειρῶν κίνησιν.* Sic etiam eo de quo agimus loco gentium saltationes comparantur; cf. praeterea supra p. 631 d: *βέλτιστοι δ᾽ εἰσὶ τῶν τρόπων κτλ.* Atque latius etiam patere huius operis uestigia in capitibus his Aristocleis suspiceris coll. p. 621 c: *φησὶ δὲ ὁ Ἀριστόξενος τὴν μὲν ἱλαρῳδίαν παρὰ τὴν τραγῳδίαν εἶναι κτλ.* et p. 630 d: *ἡ δὲ γυμνοπαιδικὴ παρεμφερής ἐστι τῇ τραγικῇ ὀρχήσει κτλ.* (cf. p. 621 b).

Ex eodem Aristocle Aristoxeni testimonium etiam I p. 22 b petitum esse primum inde ueri est simile, quod paulo ante ille laudatur de Aeschyli quodam saltatore. Idem ceteris

1) Non magni faciam quod, qui homo Laconicus hic audit, Pyrrichus apud Poll. Hesych. Schol. Pind. P. II, 127 Mar. Plot. de metris p. 2624 P est Cretensis. Nam Laconum musicam a Creta insula initia et incrementa cepisse notum est; cf. Schol. Pind. ad l. l. — Hesychius et Schol. Pind. in quibus consentiunt, Didymea agnoscas coll. Procl. ap. Phot. Pollux uel eius auctor unum ueriloquium eligere satis habuit; Iubae ne umbram quidem cerno in his (non item Rohde p. 52). — Obiter iuuat corrigere schol. ad Luc. Pisc. 36: *πυρριχίζειν· εἶδος ὀρχήσεως ἡ πυρρίχη σύντομος*, ubi lege *σύντονον.*

2) Cf. Suid. = Et. M. et Pausan. III, 11, 9.

capitis 39 et 40 auctoribus recentior est (de Phillidis aetate infra disputabimus); neque argumenta horum capitum in libris *περὶ χορῶν* praeteriisse existimari potest. Schweighaeuser illud Aristoclis mentionem quod sequitur *φασὶ δέ* p. 22 a mutandum suadet in *φησὶ δέ*, ut continuetur illius oratio; neque habeo quod obloquar. Agitur autem hoc capite 39 de Aeschyli arte orchestica. Neque uero Aeschylum sed saltandi artem praecipuum esse argumentum, cui subseruiant reliqua, inde apparet quod etiam antecedentibus capitibus et subsequenti de saltatione in uniuersum sermo fit. Hinc licet concludere non eum, qui de Aeschylo scripserit, sed qui de saltatione, praecipuum esse huius capitis auctorem, cui debeantur reliqui. Aristoclis igitur fontem in Aeschyli arte orchestica enarranda Chamaeleontis *περὶ Αἰσχύλου* librum fuisse statuo, quippe cuius nomen p. 21 e laudetur. Quae uero in fine capitis ex Chamaeleonte apponuntur, a sententiarum nexu ita abhorrent, ut ab ipso Athenaeo ista assuta quin sint non dubitem; qui eandem narratiunculam ex Chamaeleontis *περὶ Αἰσχύλου* libro citatam aptiore loco protulit X p. 428 f[1]).

De Homerica saltatione agitur capp. 24—27. Hic quoque subesse fontem Aristoclem conicias; sed cauendum est: id certo scimus, caput 15 ex Dioscoridis *περὶ τῶν παρ᾽ Ὁμήρῳ νομίμων* libro esse desumptum, id quod docet Suid. s. u. *Ὅμηρος*, qui eadem quae Athenaeus, pleniora modo, modo artiora exhibet exordiens a uerbis his: *ὅτι Διοσκορίδης ἐν τοῖς παρ᾽ Ὁμήρῳ νόμοις φησίν, ὅτι ὁ ποιητὴς ὁρῶν κτλ.* Unde suo iure Mueller FHG II, 192 etiam eorum, quae in sequentibus de uita heroum Homericorum copiose exponuntur, magnam partem ex Dioscoride fluxisse probabile esse iudicat. Laudatur autem Dioscorides sub finem capitis 18, sed ex subdolo Athenaei more ita ut non nisi de eis, quae proxime antecedunt, testem eum

1) Idem de Aeschylo dictum refert Plut. Q. Symp. I ς΄, 1, 4. Lucian. encom. Demosth. 15 quod Callistheni hoc de Aeschylo iudicium tribuit, aut errori aut neglegentiae obnoxius est. Nam Callisthenes, si recte *ἀποφθεγμάτων* scriptorem illum intellego quem laudat Poll. IX, 6, 93, dictum illud non excogitauit sed ut alienum rettulit.

producere uideatur. Sed haec obiter tetigisse in praesens pro meo consilio sat est.

Iam sicubi in illis libri XIV de musica et saltatione capitibus Aristoxenum et Chamaeleontem una uidebimus adhibitos, nonne ueri simile est Aristocli memoriam eorum deberi? Sic puto expediendam esse *ἀπορίαν* illam quam dicit Rohde p. 45. Qui cum Aristoxeni doctrinam inesse in capitibus 23—26 et 31 recte perspexerit nec tamen ab Athenaeo, si ipse auctorem nobilissimum manu uersasset, nomen eius reticentia fore omissum credat, alium auctorem circumspiciens, ex quo Aristoxenea ille hauserit, unum offerri dicit Chamaeleontem p. 628e laudatum de saltatione, qui p. 184d et 623f proferat Aristoxeneis quam maxime cognata. Et quamquam ipse coniecturae audacissimae diffidit merito, aliam tamen uiam soluendae difficultatis se non uidere fatetur. Quod uero 'ipsas sententias Aristoxeni proprias esse fere omnes' dicit, de illis quae ad musicae uim mitigandi atque medendi spectant, hoc sine limitatione non admittam. Immo Aristotelicam adgnosco doctrinam neque Aristoxeno soli receptam sed etiam Theophrasto Chamaeleontis magistro et 'creditam a plerisque et memoriae traditam' (Gell. IV, 13). Quid quod iam Democritus 'plurimis hominum morbis medicinam fuisse incentiones tibiarum docuit?' (Gell. l. l.). Neque igitur necesse erat Chamaeleontem Aristoxeni scrinia adire. Omnino in his rebus sententiarum similitudo nihil probat de artiore inter auctores necessitate, sed sola uerborum congruentia communis fons proditur. Si uero comparaueris Athenaei Plutarchi Dionis Chrysostomi locos, quibus nititur Rohde, summam in narrandis eisdem rebus uerborum discrepantiam cognosces. — Ceterum Theophrastum Chamaeleontis fontem deprendimus p. 624a.

Sed iam data opera de his capitibus uidendum est, atque Rohdii placita accurata epicrisi sunt aut stabilienda aut infringenda.

Libri XIV capita 23—25, quibus 'de ueteris musicae indole uirili et ad omnes uirtutes animum instigante' agitur, Rohde dicit centonem Aristoxeneum et optime Aristoxeni

uestigia passim detegit[1]). Idem rectissime in cap. 26 inde a uerbis *τὴν δ' ἀπόκινον* nouum excerptum a priore prorsus diuersum incipere statuit ex onomastico aliquo petitum. Caput 28 autem et sequentia duo Aristocli tribuit, iure, ut supra (p. 100) uidimus. Caput 31 rursus ex eodem opere depromptum putat, quod sophista uersus capitis 26 finem deseruerat; id quod et argumento et Aristoxeni mentione probatur.

Caput 32 et 33 'fortasse item Aristoxeno deberi' conicit. Quae obstant: memorabilem illam de uersibus acephalis doctrinam, Demetrii Byzantii testimonium, Dinonis narrationem ab Athenaeo ipso intempestiue inserta esse contendit. Dinonis locum non apte appositum esse non concedo, de Demetrio et de excursu metrico negari idem nequit. Quid quod eadem formula, qua hic Dinonis uerba introducuntur, Aristoxenus utitur p. 631d, ubi legimus: *εἰσὶ δὲ καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις ὥσπερ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι σπουδαῖαι καὶ φαῦλαι ὀρχήσεις.* Dinonem igitur ab Aristoxeno aduocari non est cur negemus; nisi quem moratur, quod fere aequales fuerunt. — Demetrii Byzantii *περὶ ποιημάτων* librum Athenaeus ipse sine dubio non inspexit[2]) sed intercedit auctor, qui data opera historiae musicae scriptores perlegerit. Neque metricam istam doctrinam de suo eum adferre quisquam crediderit. Quamquam referenda uidetur ad auctorem Caesio Basso et Heliodoro recentiorem, quippe apud quos primos eam inueniamus (uide Rohd. p. 46 not.). Ceterum quod hic Phocylides inter eos nominatur, qui poematis non addiderint melodias, pugnat cum hac sententia Chamaeleontis illa quam legimus p. 620c: *μελῳδηθῆναι οὐ μόνον τὰ Ὁμήρου ἀλλὰ καὶ τὰ Ἡσιόδου καὶ Ἀρχιλόχου. ἔτι δὲ Μιμνέρμου καὶ Φωκυλίδου.* Veram esse Chamaeleontis doctrinam Rohde 'Griech. Rom.' p. 141 not. demonstrat. Contra Bergk HLG II p. 130 not. 80 haec testimonia consociare studet infelici ratione; nam *τῶν λοιπῶν οἱ μὴ προσάγοντες μελῳδίαν*

1) Ceterum Chamaeleontis in hoc capite non ea solum esse, quae cum nomine eius exhibentur, sed etiam illam de Hippoclide narratiunculam suspiceris coll. p. 273c.

2) Clearcho debetur X, 452d et XII, 548d.

eis, quorum nomina antecedunt, nullo pacto opponuntur sed adduntur neque omnino sermo fit nisi de carminibus melodia non instructis.

Sed plura etiam cernere mihi uideor uestigia auctoris cuiusdam, qui inter Aristoxenum et Athenaeum intercedat. Capite 31 Aristoxenea contineri cognouimus. Huic ergo tribuimus illam de Asopodoro narratiunculam. At quis est, qui addidit istud *οἶδα δέ τινας τοῦϑ' ἱστορήσαντας ὡς Ἀντιγενίδου εἰπόντος*? 'Confidentius' opinor loqueretur Aristoxenus Antigenidae aequalis admiratorque. Iam pergitur sic: *Καὶ οἱ καϑ' ἡμᾶς δὲ τέλος ποιοῦνται τῆς τέχνης τὴν παρὰ τοῖς ϑεάτροις εὐημερίαν. Διόπερ Ἀριστόξενος — φησί κτλ.* Loqui apparet hominem Aristoxeno recentiorem, quippe qui illius aetati opponat istud *καϑ' ἡμᾶς*. Iam post Aristoxeni eclogam legimus: *ταῦτα μὲν ὁ Ἀριστόξενος· κἀμοὶ δὲ διὰ τοῦτο φιλοσοφητέον φαίνεται εἶναι περὶ μουσικῆς· καὶ γὰρ Πυϑαγόρας ὁ Σάμιος τηλικαύτην δόξαν ἔχων ἐπὶ φιλοσοφίᾳ κτλ.* Hanc honorificam Pythagorae mentionem ex Aristoxeno petitam esse statui non licet, quamquam Pythagoreorum ille erat discipulus antequam fieret peripateticus. Non sane nimis obstaret illud *ταῦτα μὲν ὁ Ἀρ. Κἀμοὶ δέ*, nam solet Athenaeus talibus additamentis fontium uestigia et suturas dissimulare. Sed scimus Aristoxenum ipsam illam Pythagorae doctrinam, quae hic laudatur, acerrime impugnasse nec musicae rationes in uniuersum transferri passum esse (uide Rossb. et Westph. I p. 68). Iam si alium tibi auctorem dicam et Aristoxeni et Pythagorae cultorem, hunc Athenaei hic esse fontem nonne probabile iudicabis? Nouimus autem talem rei musicae scriptorem; quem infra monstrabo. Ceterum Cliniam Pythagoreum memento memoratum esse p. 623 f. Cum uerbis inde a *τηλικαύτην δόξαν ἔχων* usque ad *μουσικῆς* cf. simillima 627 cd de Aeschylo, similia paullo ante de Alcaeo et Archilocho dicta. Id mihi etiam ex aequabili orationis genere certum est: unum opus *περὶ μουσικῆς* uel similiter inscriptum toti huic disputationi subesse, quae inest in capitibus 18—26. 31—33. Neque cum Rohdio, qui omnino plus quam par est ipsi Athenaeo tribuit in legendo

atque colligendo, Aristoclem ab ipso sophista excerptum esse credo; immo in scriptore tam uetusto optimisque et uberrimis fontibus uso, cuius libri sine dubio maximam partem in posteriorum compilationes recepti erant, confidenter hoc negare nullus dubito. — Sed priusquam de auctore illo musico coniecturam proponamus, multae quaestiones huc pertinentes restant nobis instituendae et si dis placet soluendae.

Caput II.

De Tryphone.

Suid. s. u. ***Τρύφων***· *Ἀμμωνίου Ἀλεξανδρεὺς γραμματικὸς καὶ ποιητὴς γεγονὼς κατὰ τοὺς Αὐγούστου χρόνους καὶ πρότερον.*

Id. s. u. *Δίδυμος· γεγονὼς ἐπὶ Κικέρωνος καὶ Ἀντωνίου καὶ ἕως Αὐγούστου.*

Hinc Tryphonem concludas paulo posteriorem fuisse Didymo. Eiusdem discipulum eum fecit Lehrs [1]), quem secutus est M. Schmidt praef. Did. p. 6, sed ueterum nemo tradidit. At Trypho si fuit Ammonii Aristarchei seu filius seu discipulus, qui potest floruisse sub Augusti imperio? Etenim Aristarchus moritur c. Ol. 159/60, nisi etiam prius (uide M. Schmidtium in Philol. uol. VII p. 368). Quare aut alius est Ammonius ille Tryphonis — aut Ammonius Aristarcheus non primus fuit Aristarchi successor, quae suspicio firmatur coll. Suid. s. u. *Ἀμμώνιος· Ἀμμωνίου Ἀλεξανδρεύς, ὃς καὶ διεδέξατο τὴν σχολὴν τοῦ Ἀριστάρχου πρὸ τοῦ μοναρχῆσαι τὸν Αὔγουστον.* Frustra huius loci difficultatem aliter expedire studuit E. Rohde Mus. Rhen. uol. XXXIII p. 168. Nam ista aetatis definitio prorsus absurda et nulla esset, si multum liceret recedere ab anno 31 a. Chr. Idem p. 218 Tryphonem sumit uixisse circa 120—50 a. C. (Didymum c. 80—1), id quod cum Suidae testimonio nullo

1) De Arist. stud. hom. p. 341 not.

modo potest conciliari. Praeterea Suidam s. u. *Τρύφων* defendit contra Arthurum de Velsen (Tryph. fragm. coll. et disp. Berol. 1853 p. 2) Suidas s. u. *Δημήτριος Ἰξίων· γεγονὼς κατὰ τοὺς Αὐγούστου χρόνους*; nam huius aequalem fuisse Tryphonem — nisi posteriorem — sequitur ex Apoll. de pron. 114 b (uide Rohd. l. l.). — Certe hac uia nemo nobis poterit persuadere Didymo antiquiorem esse Tryphonem [1]).

Contra Tryphonem Didymi sententias modo testimoniorum loco apposuisse modo impugnasse e fragmentis eius tam certo potest demonstrari, ut dubitationi nullus maneat locus.

Schol. Il. *N* u. 450: *Κρήτῃ ἐπίουρον· —. μέμνηται δὲ καὶ ὁ Δίδυμος τῆς ἀποδόσεως καὶ Τρύφων· ἐκεῖνο δὲ προστίθησιν ὁ Τρύφων, ὅτι —.* Vides Didymi copias a Tryphone auctas.

Schol. Il. *Ω* 557: *δασύνει Δίδυμος τὸ ἕασας — Ἀρίσταρχος δὲ οὐδὲν ἀποφαίνεται —· δύναται δὲ καὶ τὸ ψιλούμενον, ὥς φησι Τρύφων.* — Aduersatur Didymo Trypho.

Apollon. de adu. p. 569, 15 (Bekk. An. II): *ὦτάν· — γεγενῆσθαι δέ οἱ μὲν παρ᾽ ἑταιρικὴν ἐκφώνησιν, ὡς Δίδυμος ἔφη· καὶ παραλαμβάνει αὐτὸ παρὰ τὸ ἔτης μετὰ μορίου τοῦ ὦ κλητικοῦ. Πρὸς ὅν φησι Τρύφων, ὡς τὰ τῆς κλητικῆς οὐ κατασταίη — αὐτός γε μήν φησιν, ὡς κτλ.* Trypho Didymum uituperans ipsa eius uerba repetit! (cf. Rohd. l. l. p. 218).

Et. M. p. 645, 1: *Ὄχεσφιν — ὁ μὲν Δίδυμος λέγει γεγονέναι ἀπὸ τῆς ὄχεσι καὶ ὄρεσι δοτικῆς τῶν πληθυντικῶν — ὁ δὲ Τρύφων ἐναντιοῦται αὐτῷ λέγων ὅτι οὐ δύναται ἀπὸ δοτικῆς γενέσθαι, ἐπεὶ κτλ.* Idem accidit.

Δίδυμος καὶ Τρύφων habes in Cram. Anecd. Paris. I p. 179, 29 et p. 188, 32. Ceterum nihil interesse, seu *Τρύφων καὶ Δίδυμος* seu *Δίδυμος καὶ Τρύφων* ponatur, docuit Naber prolegg. ad Phot. p. 14.

Denique chronologicum sine dubio ordinem nominum praebet Anon. de Comoedia in Cram. An. Par. I p. 7, 1: *ὕστερον δὲ* (post Pisistratum Zenodotum Aristarchum) *ταύτας ἁπάσας*

1) Duentzerum de Zenod. p. 19 Tryphonis libros a Didymo adhibitos statuentem recte refutat Stiehle, qui in Phil. uol. VI de Tryphone egit.

(scil. *βίβλους*) *σκηνικάς τε καὶ ποιητικὰς πλεῖστον ἐξηγήσαντο Δίδυμος Τρύφων Ἀπολλώνιος Ἡρωδιανός κτλ.*

Praeterea usus est Trypho Dionysii Thracis, qui fuit Pompei, et Demetrii Ixionis, qui fuit Augusti aequalis, libris [1]).

Tryphonem Didymo fuisse recentiorem praeter eos, quos supra laudaui, etiam Naber (prolegg. ad Phot. p. 10) sine ulla dubitatione ponit; idem multa Didymea per hunc grammaticum posterioribus lexicographis tradita esse ad summam probabilitatem adduxit [2]). Contrariae sententiae praeter Duentzerum nemo quod sciam exstitit auctor uel patronus nisi Eruinus Rohde. Qui praeclarae de Pollucis fontibus commentationis p. 47 de Iuba Mauretano et Tryphone disserens: 'mihi non dubium, inquit, quin Athenaeus, quae ex antiquiore scriptore profert, recentiori debeat; qui est Iuba'. Idem p. 67: 'Iuba enim quin Tryphonis onomasticon adhibuerit, nequit dubitari'. Immo ne potuisse quidem adhibere iudicandus est; nam Iubae libri praesto erant Didymo, id quod probe scit uir doctissimus; Didymi autem opera Tryphoni, ut uidimus; unde sequitur ante Tryphonem scripsisse Iubam. — Isto Rohdii errore factum est, ut spes, quam conceperam: fore ut laboris eius ingeniosissimi fundamentis meam de Athenaei fontibus disquisitionem superstruere possem, me falleret. Gaudeo autem quod libello uiri clarissimi non prius mihi contigit potiri quam ipse de his rebus firmum ac liberum nanctus essem iudicium. Iam quid ex illo ad Athenaei fontes eruendos redundaret, accurata epicrisi diiudicandum erat. Unde uicissim etiam Pollucis fontibus nouae lucis aliquid additum iri confido. Ceterum quae debeam Rohdio, grato semper animo confitebor.

Redeamus igitur eo unde eramus profecti: ad Ath. IV p. 174 b. Hinc usque ad finem libri IV sophista musicorum

1) Contra Didymus usurpatus est iam ab Aristonico Homerico, Strabonis aequali.

2) Cf. etiam Freyerum de Schol. Aesch. fontt. 'Trypho, quem Augusti et Tiberii temporibus floruisse constat' Stud. Lips. V p. 373.

instrumentorum dat descriptionem. Statim post Aristoclis de organo hydraulico testimonium de eadem re laudatur Trypho: *Τρύφων δὲ ἐν γ′ περὶ ὀνομασιῶν (ἐστὶ δὲ τὸ σύγγραμμα περὶ αὐλῶν καὶ ὀργάνων) συγγράψαι φησὶ περὶ τῆς ὑδραύλεως Κτησίβιον τὸν μηχανικόν. Ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδα, εἰ περὶ τὸ ὄνομα σφάλλεται.* Hic obiter contra Schweigh. illud *ὄνομα* non debere referri nisi ad Ctesibii nomen adnoto; nempe sensus hic est: ‘Ctesibius hydrauli inuentor secundum Aristoclem fuit *κουρεύς*; Trypho contra mechanicum quendam, qui de hoc organo scripserit, eodem nomine appellat nescio an falso’. Apud Vitruuium [1]) pater est tonsor, filius res pneumaticas excogitauit; fortasse inde Aristoclis et Tryphonis dissensio explicatur et componitur.

In sequentibus Tryphonis nomen semel redit, p. 182e, ubi sententia eius cum Iubae doctrina coniuncta est. Sed non semper Athenaeus ubi Tryphone usus est, nomen eius apposuisse conuincitur comparatione inter p. 182d et XIV p. 634f instituta. Etenim posteriore loco eadem uerba sub Tryphonis nomine redeunt. Multo sane frequentius in his capitibus Iuba in partes uocatur; quem de instrumentis musicis *ἐν τῷ τετάρτῳ θεατρικῆς ἱστορίας* egisse discimus e p. 175d. Inde Rohde capp. 75—78. 79. 80. 81 tota deberi uni Iubae nimis confidenter (‘quouis pignore’) [2]) affirmat eiusdemque copias Pollucem adiisse contendit, utpote qui in sua instrumentorum musicorum recensione passim cum Athenaeo consentiat, interdum ad uerbum congruat. Alios auctores praeter Iubam ab Athenaeo hic adhibitos esse Rohde negat. A Iuba igitur putat appositos fuisse Aristoclem Tryphonem Artemidorum Ameriam Neanthem Protagoridem Euphorionem Aristoxenum etc.

Esto, concedamus de omnibus: de uno tamen Tryphone non concedo; primum propter tempora: quid quod Didymum Iubae historia theatrali usum esse Rohde ipse affirmat p. 35. 50 (cf. Hesych. s. u. *βλίτυρι*)? Didymum autem ante Tryphonem

1) Ed. Rose p. 160, 3 = VII, 14. 237, 5 = IX, 8, 2. cf. p. 5, 27 = I, 1, 7. 259, 18 = X, 12, 1. 260 = X, 12, 4. Plin. VII, 37.
2) De Poll. font. p. 34.

scripsisse supra uidimus. Dein Athenaeum eorum nomina, quibus praecipuis utatur auctoribus, aut reticere aut subdole, quasi minuta tantum eis debeat, interponere solere, contra quos non ipse adierit sed apud alios inuenerit laudatos, semper in ore habere meminerimus. Tertium est quod Pollux, onomastici auctor, multo commodius Tryphonis libro uti poterat quam ipsis Iubae uoluminibus, ‘ut actum acturus fuerit, si praeter Tryphonis *ὀνομασίας* Iubae theatralem historiam consulere in animum induxerit’, — nam sic conuersa ualerent Rohdii uerba (p. 67). Etenim Trypho sine dubio Iubae copias non praeteriisse aut certe per Didymum eas recepisse censendus est. Atque usum esse Pollucem Tryphonis onomastico et Rohde probabile ducit ipse (p. 14. 17 med.! 66) et uestigiis haud raris proditur: cf. cum Tryph. apud Ath. 114b (*πυραμοῦς* et *σησαμοῦς*) Poll. VI, 77; Tryph. apud Ath. p. 299a s. u. *ἔγχελυς* cum Poll. VI, 49sq. — Tryph. apud Ath. XIV, 640e (ex Dionysio eius filio) cum Poll. VI, 79 (*ἐπιφορήματα*); Tryph. apud Ath. XI, 503c (*δῖνον*, ex eodem) cum Poll. VI, 96 et ib. 99; Tryph. apud Ath. III, 110e (*ὀρίνδην, ὀβελίας, ὀβελιαφόροι*) cum Poll. VI, 73; Ath. 114ef cum Poll. l. l. (*ὑγιεῖα μάζα*); Tryph. apud Ath. XI, 503d s. u. *ᾠδός* cum Poll. VI, 108 (de hoc uase nusquam alibi legimus). Maxime autem huc facit, quod *ᾠδῶν κατάλογος* apud Poll. IV, 53sqq. cum eis, quae Ath. XIV cap. 10. 11 ex Tryphone profert, ita consentit, ut de communi fonte dubitari nequeat; id quod infra diligenter per singula probabimus. Quidni igitur de instrumentis musicis ubi eadem tradunt Athenaeus et Pollux, Tryphonem utriusque esse auctorem licet suspicari? A Iuba uero semel certe Pollux aperte dissentit: *λωτινὸς αὐλός* apud Ath. p. 175e auctore Iuba Aegyptiorum inuentum dicitur, contra p. 182d Libyorum; cum posteriore loco consentit Pollux. Rohde (p. 25), qui eundem utroque loco auctorem ab Athenaeo descriptum esse putat, facere non potest quin sophistam parum accurate Aegyptiis ‘Alexandrinorum ut laudem etiam augeret’ inuentionem illius instrumenti tribuisse arguat. Sic ‘non pugnare cum Athenaeo Pollucem’ efficit. Sed qui libero iudicio rem considerauerit, Pollu-

cem non cum Iuba sed cum eo scriptore facere confitebitur, quem p. 182 d describit Athenaeus: hunc uero Tryphonem esse, cuius et uerba proxime antecedunt et nomen (interposito Iubae testimonio) sequitur, satis ueri simile est, praesertim cum de Alexandrinorum more agatur. Ac nescio an Alexandrinorum laudes Athenaeus in Tryphone Alexandrino inuenerit. Sic rursus neglegentiae crimen ab eo defendimus.

Sed acrius statim castigatur Deipnosophistarum auctor a Rohdio propter alium Pollucis dissensum. Etenim de pandurae inuentione quam Poll. § 60 Assyriis tribuit, Athenaeus p. 183 f haec narrat: *Πυθαγόρας ὁ γεγραφὼς περὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης τοὺς Τρωγλοδύτας φησὶ κατασκευάζειν τὴν πανδοῦραν ἐκ τῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ φυομένης δάφνης.* 'Verum est, uehementer discrepant' inquit Rohde (p. 28). Iam confert Ath. XIV, 633 f, ubi idem Pythagoras Parthos et Troglodytas uti sambuca (*χρῆσθαι* dicit, nihil amplius). 'Magnas alicubi turbas mouisse Athenaeum concedes'. At nec uideo Pollucem cum Athenaeo pugnare nec priorem huius locum cum altero; immo res diuersae nec tamen contrariae traduntur. Quod uero Rohde Euphorionem, ex quo utroque loco Pythagoras citatur, postquam p. 635 a sambucam idem esse instrumentum, quod antea magadis appellatum fuerit, tradidisset, non potuisse narrare contendit Troglodytarum fuisse inuentum sambucam — nam magadis aut Lydorum aut Sapphus aut Thracum *εὕρημα* —: primum de Troglodytis non Euphorio ipse sed Pythagoras testis est: Euphorio quid hac de re senserit, nescimus; dein non 'idem' esse organum magadin et sambucam dicit ille sed *παλαιὸν μὲν τὸ ὄργανον εἶναι τὴν μάγαδιν, μετασκευασθῆναι δ' ὀψέ ποτε καὶ σαμβύκην μετονομασθῆναι*; transformata igitur est magadis ad sambucae similitudinem ideoque sambucae nomen in eam translatum; denique inuentam esse panduram aut sambucam a Troglodytis minime tradidit Pythagoras sed *χρῆσθαι, κατασκευάζειν* eos narrat; quis inuenerit, unde illi acceperint, tacet. Quare hic quoque Athenaeum culpae prorsus immunem esse contendo. Nam quod Pollux *ψιθύραν* a Troglodytis inuentam esse narrat, cur hoc instrumento usi non

poterant aliis uti? Omnino non recte Rohde istud Pollucis testimonium tractauit. Legimus enim: *ψιθύρα τὸ μὲν εὕρημα Λιβυκόν, μάλιστα δὲ Τρωγλοδυτῶν.* Hic ille, quia Libyes Troglodytae non noti sint, corrigit: *μᾶλλον δὲ Τρωγλοδυτῶν*, 'ut diuersas doctorum hominum sententias disceptet Pollux'. At mihi recta loci interpretatio haec una uidetur esse: 'psithyra inuenta illa quidem est a Libybus, maxime autem Troglodytarum est', i. e. Troglodytarum proprium, in usu apud Tr. — Eodem modo opinor pandura Assyriorum inuentum et sambuca a Lydis fortasse excogitata apud Troglodytas in usu esse potuerunt [1]). Sed etiamsi inuentam esse a Troglodytis sambucam traderet re uera Athenaeus uel potius Pythagoras, ab omni uituperatione idem defendendus esset: quid quod Clem. Alex. Strom. I cap. 16 in catalogo illo inuentionum: *οἵ τε Τρωγλοδύται*, inquit, *σαμβύκην εὗρον ὄργανον μουσικόν*? Qui optimos fontes laudat *εὑρέσεων* scriptores Scamonem Aristotelem Theophrastum Philostephanum Stratonem alios (eosdem fere quibus utitur Plin. N. H. VII, 34). Iniuriam igitur Rohde fecit Athenaeo in turpes errores eum incidisse clamans.

Neque iure idem sophistam p. 636 f ex ipso Iuba hausisse conicit propter Hesych. s. u. *σαμβύκη· οὐ μόνον τὸ μουσικὸν ὄργανον, οὗ μέμνηναι Ἰόβας· ἀλλὰ καὶ πολιορκητικόν, οὗ Βίτων —;* unde totum hoc Athenaei caput auctori alicui deberi apparet, qui et Iuba et Bitone usus sit [2]). Iuba igitur ne hic quidem ab Athenaeo ipse inspectus est.

Aristoxeni doctrinam agnosces in enumeratione tibiae generum p. 176 f instituta coll. p. 634 e. Superiore loco *τελείοις* et *ὑπερτελείοις* additum est nomen ambos complectens, quod est *ἀνδρεῖοι*. Cum his Athenaei locis comparandus est Poll. IV, 80—82, qui eandem doctrinam sed aliquanto uberiorem profundit. Quem simillimum fontem sequi et ex eorundem generum Aristoxeneorum mentione et maxime inde cernitur, quod quae apud Athenaeum praeterea memorantur genera,

1) Cf. p. 637 b.

2) Sambucam et organum musicum et machinam Festus quoque commemorat p. 324. Cf. Suid.

redeunt pleraque apud Pollucem. Monendum autem neque id ipsum genus, de quo apud Ath. testis est Iuba, deesse apud Pollucem; sed cum Iuba *ἐλύμους αὐλοὺς Φρυγῶν εἶναι εὕρημα, ὀνομάζεσθαι δὲ καὶ σκυταλίας* tradat, Poll. § 76 eosdem inuentores nominat, *σκυτάλια* autem § 82 demum commemorat neque quidquam de necessitate inter haec nomina intercedente addit. Hoc si Iubam uterque descripsit, nullo modo explicatur; contra si Tryphonem, Pollux Iubae testimonium ab illo appositum ex parte omisisse statuendus est, ut solet non curare testimonia; cf. Poll. § 75 cum Ath. p. 175 e (de monaulo): Pollux Iubae uerba omisit, ceteroqui cum Athenaeo, h. e. Tryphone, consentit (Rohde p. 26 uix cuiquam persuadebit). Athenaeus autem *σκυτάλια* iterum nominare, id quod Tryphonem fecisse e Polluce discimus, supersedit.

Ceterum Pollux et Athenaeus fere semper in his rebus etiam ubi sententias easdem proferunt, uerbis ita discrepant, ut quasi consulto id fieri dicas; e. g. de Epigono Ath. IV, 183 d (ex Iuba) et Poll. IV, 59; de gingra Ath. 174 f et Poll. § 76. Quare non modo Iubam sed ne Tryphonem quidem ipsum ab utroque descriptum esse credo.

Iam apparere opinor Rohdii de Iuba sententiam esse mittendam. Nam si omnino de organis musicis uno fonte usus est Athenaeus, cui reliqui auctores fere omnes debeantur, is non potest esse Iuba, potest esse Trypho. Alii ex eis, quos laudat Athenaeus, in censum non ueniunt. Restat autem ut quaeramus, utrum Iuba a Tryphone an uterque iuxta sit adhibitus ab Athenaeo uel eius auctore. Atque uidemus Pollucem non modo de eis rebus cum Athenaeo consentire, quarum testem habeamus Iubam, sed etiam de aliis multis idque semel ita, ut cum Tryphone contra Iubam conspiret. Unde sequitur Pollucis auctorem et a Iuba et a Tryphone pendere. Quem si recte ipsum Tryphonem esse coniecimus, Iuba et apud Pollucem et apud Athenaeum Tryphoni debetur. Haec sententia egregie confirmatur eis quae legimus Ath. IV, 182 e: *Θηβαίων δ' εὕρημά φησιν εἶναι Ἰόβας τὸν ἐκ νεβροῦ κώλων κατασκευαζόμενον αὐλόν. ὁ δὲ Τρύφων φησὶ καὶ τοὺς καλουμένους ἐλεφαντίνους αὐλοὺς παρὰ Φοίνιξιν ἀνατρηθῆναι.* Vides Iubae de *ὀστεΐνοις* tibiis doctrinam a Tryphone de suo auctam; nam illa *καί* coniunctione respicit Trypho ad Iubae uerba [1]).

Priusquam progrediamur uia, paulum in ista de organis musicis disputatione libet commorari.

Mirum sane in modum ab hydrauli descriptione Athenaeus transsilit ad *γιγγραΐνους* tibias sola *γάρ* particula adnectens rem prorsus diuersam. Sed cf. de huius uoculae usu p. 176 f: *τοὺς γὰρ ἐλύμους αὐλούς* —; unde de transitu ad alium fontem facto non esse cogitandum apparet; neque neglegentiae culpandus erat auctor.

Ceterum p. 174 f pro *ὁ Ξενοφῶν*, cuius nominis de his rebus scriptorem non nouimus, nescio an *ὁ Τρύφων* sit restituendum; nisi forte idem ille est Xenophon, qui scripsit *περὶ Θεόγνιδος* [2]).

Ad ea, quae p. 176 c—e et 182 e de tibiis e calamis et ex ossibus factis narrantur, cf. Poll. X, 183: *καὶ αὐλοὺς ὀστεΐνους καὶ καλαμινοὺς Ἀριστοφάνης ἔφη* — grammaticus sine dubio, nam sequitur Callimachi testimonium. Quid si Aristophanes Byzantius, ut e. g. *ὀνομασίας ἡλικιῶν* et *περὶ συγγενικῶν ὀνομάτων* scripsit, etiam in tibiarum generibus recensendis Tryphoni praeierit? Quem illius copiis studiose usum esse et Naber docuit in Proleg. ad Phot. et e Pollucis cum Aristophanis fragmentis comparatione, quam instituit Rohde (p. 15 cum notis, p. 16. 17!), elucet. Grauissimus est locus Ath. XIV, 619 b, de quo infra peculiarem quaestionem instituemus.

Neanthis *ὧροι* cum non nisi p. 175 d e apud Athenaeum obuii sint, hoc testimonium a Iuba, qui ante eum laudatur, appositum fuisse Rohde non sine probabilitate coniecit. Sed *σαμβύκην*, quam Neanthes inuentam esse tradit ab Ibyco, Iubam tribuisse Syris non debebat colligere ex Athenaei uerbis procul dubio corruptis. Nam uerba *τὸν καλούμενον λυροφοίνικα σαμβύκην* neutiquam posse coniungi sed lacunam esse

1) Pollux satis habuit priorem obseruationis partem sublegisse.

2) Bergk ad Bacchyl. fr. 53 coniecit *Ξενοφάνης* causis non additis. Xenophanes de Lydis testis est apud Poll. IX, 83.

statuendam post *λυροφοίνικα* nemo non mihi concedet; diuersa enim sunt instrumenta. Nescimus igitur utrum Iuba etiam de sambuca testis sit necne. Sed etiamsi hoc uerum sit, Rohde abusus est Suidae, qui s. u. *Ἴβυκος* consentit cum Neanthe, testimonio, ut Neanthem a Iuba adhibitum esse probaret. Nam Dionysius Halicarnassensis Hesychii Milesii auctor cum de Ibyco poeta lyrico scripturus esset, sine dubio non Iubae theatralem historiam euoluit sed eorum libros, qui *π. λυρικῶν ποιητῶν* egerunt. Idem ualet de Suida s. u. *Μαρσύας* et Ath. IV, 184a. — Accedit quod Suidas de trigoni inuentore dissentit a Iuba; hic enim apud Ath. IV, 175d Syros, ille Sibyllam (cf. Scamonem apud Ath. XIV, 637b) nominat.

Capita 83sq. diuersae sine dubio a prioribus originis sunt. Atque quicunque legerit libri XIV capita musica, eundem fontem — opus quoddam musicum amplum doctumque — utrobique subesse sentiet; nam simillimus est narrationis color, ab onomastici indole longe abhorrens, et eidem auctores peripatetici. Accedit uestigium quod detegitur p. 184f collato schol. Pind. Pyth. II, 127 — *ὁ δὲ Ἐπίχαρμος τὴν Ἀθηνᾶν φησι τοῖς Διοσκούροις τὸν ἐνόπλιον νόμον ἐπαυλῆσαι, ἐξ ἐκείνου δὲ τοὺς Λάκωνας μετ' αὐλοῦ τοῖς πολεμίοις προσιέναι.* Quid igitur? Didymusne hic latet communis auctor? Eiusdem *πρὸς Ἴωνα ἀντεξηγήσεις* XIV, 634e laudantur de rebus musicis. Ionis uersus secuntur illud Epicharmi testimonium apud Ath. IV, 184f!

Transeamus igitur ad **librum XIV**, qui ob argumentorum affinitatem accurate cum libro IV comparandus est. Sophista post conscriptum librum IV nouas de rebus musicis fontes uidetur nanctus esse, quibus ad retractandam ex parte materiam uberius et doctius, quam antea potuerat, adduceretur.

p. 616e *περὶ αὐλῶν* disputatio incipit. Praemissis uariis quibusdam obseruationibus Tryphonis fragmentum proponitur, ex quo onomastici eius indoles Polluci simillima bene potest cerni: *αὐλήσεων δ' εἰσὶν ὀνομασίαι, ὥς φησι Τρύφων ἐν β' ὀνομασιῶν, αἵδε·* secuntur nomina alphabetico qui dicitur ordine prorsus neglecto; quibus additur: *ταῦτα δὲ πάντα μετ' ὀρχήσεως ηὐλεῖτο.* Hunc *αὐλήσεων* catalogum frustra quaerimus apud Pollucem, qui *αὐλήματα* recenset alio ex consilio disposita et distincta. Sed omnes fere, quas Trypho exhibet, *αὐλήσεων ὀνομασίαι* apud Pollucem in *ὀρχήσεως* generibus redeunt IV, 99sqq. Hoc non miraberis, si additamenti illius (*ταῦτα δὲ πάντα μετ' ὀρχήσεως ηὐλεῖτο*) memor comparaueris Pollucis explicationem uocis *γίγγρας· πρὸς αὐλὸν ὄρχημα, ἐπώνυμον τοῦ αὐλήματος*; cf. § 105 *τετράκωμος τὸ τῆς ὀρχήσεως εἶδος* (apud Tryphonem est *αὔλησις*). Ael. Dion. (ex Tryphone uidelicet) apud Eustath. p. 1137, 23: *ἐκαλεῖτο δὲ ἐμμέλεια καὶ τὸ ὑπὸ τὴν τραγικὴν ὄρχησιν ᾀδόμενον αὔλημα.* Ex his non temere concludere mihi uideor Tryphonem bis haec nomina aulematis et saltationibus communia recensuisse, et in capite, quo *περὶ αὐλήσεων*, et in eo, quo *περὶ ὀρχήσεων* egit: catalogum illum descriptum esse ab Athenaeo, hunc pleniorem et paulo aliter dispositum a Polluce. Quae nostra sententia optime firmatur eo, quod infra Athenaeum, ubi de saltationibus disputat, in omnibus fere cum Polluce consentientem uidebimus nisi quod omisit quae tanquam *αὐλήσεως* nomina iam p. 618c recensuit; neque ulla earum Pollucis saltationum, quae Tryphonis aulematis saltationi coniunctis cognomines sunt, apud Athenaeum in saltationum numero recurrit, cum ceteroquin ab eodem auctore pendere utrumque luce clarius perito appareat et a Rohdio accurate per singula nomina demonstratum sit. Nec non diserte respicitur bis ad *αὐλήματα*, p. 620e et f, sicut uice uersa apud Pollucem. — Ceterum egisse Tryphonem etiam de saltationibus nemo non pro certo habuerit; accedit ultro quod ille de schemate quodam *χορικῆς ὀρχήσεως* testis est apud Ath. p. 114f.

Quod uero Rohde Athenaeum caput 27 ex duobus dumtaxat libris exscripsisse putat, non possum ei assentiri. Verum est cum Polluce magis congruere posteriorem capitis partem (inde a uerbis *παρὰ δὲ Συρακοσίοις*). Sed etiam quae priore parte continentur, fere omnia ac plerumque eodem ordine redeunt apud illum, ut ipse dicit uir doctus. Quas autem

castigat repetitiones et pugnantes inter se sententias, nullae sunt. Velut *ἀπόκινος* quod postea *μακτρισμός* nominatus est, inde non sequitur *μακτρισμόν* non posse antea diuersum ab *ἀποκίνῳ* fuisse (cf. p. 635 a de magadide et sambuca). Porro quae de telesiade narrantur duobus locis, non pugnant sed diuersa sunt atque coniungenda; praeterea ex diuersis auctoribus citantur, quorum alter Hippagoras non occurrit nisi hic, alter Marsyas ab Athenaeo uidetur appositus esse, nam Pollux (et Hesychius s. u. *τελεσιάς· ἡ μετὰ ξίφους ὄρχησις ἀπὸ τοῦ εὑρόντος Τελεσίου*) non nisi Hippagorae explicationem nouit. — *Θερμαστρίς* quod primum inter *ὀρχήσεις μανιώδεις*, dein rursus inter *σχήματα ὀρχήσεως* (*τραγικῆς*, ut ex Polluce discimus) enumeratur, quid offendit? immo neutrubi deesse poterat. — Contra pyrrhicha quod p. 629 f in ridiculis saltationibus, supra p. 629 c in seueris dignisque recensetur, Rohde ipse alio loco recte inde explicat, quod priora illa omnino non ex onomastico sicut posteriora sed ex Aristoxeno (uel potius Aristocle) fluxerint. — Ex onomastico igitur, quod quidem Tryphonis esse e causis expositis persuasum habeo, omnia hausta puto quae inde a p. 629 c (*τὴν δὲ ἀπόκινον*) usque ad p. 630 a proferuntur excepto Marsyae de telesiade testimonio, quod etiam locum obtinet inopportunum [1]).

Restat ut Athenaeum, quamquam parum accurate auctorem suum descripsisse non potest negari, tamen ab 'incredibilis neglegentiae' culpa, quam Rohde ei iniungit p. 30, hic quoque defendamus. Nam quod inter *ἰωνικὸν ὄρχημα* et illud, quod Artemidi Siceliotae saltant, Athenaeus discernit, Pollux non item, nonne magis est ueri simile confusionem errore esse admissam quam disiunxisse aliquem quae coniuncta inuenerat?

Pollucis explicationem uocis *ὄκλασμα· ὄρχημα περσικὸν καὶ σύντονον* ex Iuba descriptam esse Rohde inde concludit, quod schol. Thesmoph. 1175 (*βαρβαρικὸν καὶ Περσικὸν ὄρχημα ὄκλασμα καλεῖται*) Iubam in theatrali historia de hac saltatione

1) Mirum saltationis nomen est illud *χρεῶν ἀποκοπή* p. 629 f. Corrige: *κρεῶν ἀποκλοπή* coll. Poll. § 105: *Μιμητική, δι' ἧς ἐμιμοῦντο τοὺς ἐπὶ τῇ κλοπῇ τῶν ἑώλων κρεῶν ἁλισκομένους.*

profuse egisse testatur primumque explicasse, quid istud sit *τὸ Περσικὸν ὄκλασμα*. Nos qui Iubam a Didymo, Didymum a Tryphone usurpatum esse persuasum habemus, non Iubam ipsum sed qui recepit (fortasse per Didymum) doctrinam eius, Tryphonem a Polluce excerptum esse statuimus. An credibile est Pollucem ex *μακρῷ λόγῳ*, quem Iuba de hac saltatione instituerat, nihil nisi tria uerba recepturum fuisse, si ipse re uera Mauretani thesauros adiisset? Hoc non explicatur nisi excerptoris excerptor fuit.

Ceterum non unum auctorem sequi Pollucem in saltationibus describendis satis perspicuum est.

Sed tandem nos conuertamus ad capita quaedam Athenaei, quae cum propter argumentum ex Iubae theatrali historia petita esse nequeant, et Tryphonis nomine signata sunt et cum Polluce comparata communem Naucratitarum fontem aperte produnt: capita dico **libri XIV decimum et undecimum**, quibus carmina popularia recensentur. Statim post *αὐλήσεων* catalogum ex Tryphone desumptum eiusdem *ᾠδῆς ὀνομασίας* sophista adnectit. Distinguendae autem sunt quattuor dumtaxat capitis decimi particulae, quae repetitionibus aut discrepantiis diuersam prae se ferunt originem:

I. Tryphonis: *ἱμαῖος ἢ ἐπιμύλιος. ἱστουργούντων ᾠδὴ ἔλινος* (Epicharmus). *ταλασιουργῶν ἴουλος.*

II. Semi Delii: *τοὺς ὕμνους τοὺς εἰς τὴν Δήμητρα οὔλους καλοῦσι καὶ ἰούλους· ἄλλοι δέ φασιν ἐριουργῶν εἶναι τὴν ᾠδήν.*

IIIa. *αἱ δὲ τῶν τιτθευουσῶν κτλ.* (Epicharmus).

b. *ἡ δ' ἐπὶ τοῖς θανάτοις — ὀλοφυρμός· αἱ δὲ ἴουλοι καλ. ᾠδαὶ Δήμητρι καὶ Φερσεφόνῃ πρέπουσιν· οὔπιγγοι δὲ αἱ εἰς Ἄρτεμιν.*

IV. Aristophanis Byz.: *ἱμαῖος μυλωθρῶν. — ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος· λίνος δὲ καὶ αἴλινος οὐ μόνον ἐν πένθεσιν κτλ.*

Iam quaeritur, Tryphonis catalogus utrum non nisi e tribus illis nominibus (*ἱμαῖος ἔλινος ἴουλος*) constet an plura, fortasse totum caput complectatur. Illud uel per se non probabile est; hoc et ex enumerationis ratione usque ad finem capitis sibi

constanti et ex Epicharmi mentione duplici uerisimile. Age nunc comparemus, quae Pollux de uariis cantilenarum generibus praebeat (IV, 53 sqq.).

Nomina sine ulla explicatione dat haec: *ἴουλοι οὔλαμοι οὔπιγγοι λίνος*. Sequitur *ἐπιμύλιος ᾠδὴ ἱμαῖος· καὶ ἱμαλίς· ὁ δὲ ᾄδων ἱμαοιδός* (cf. VII, 33 *μυλωθρός, μύλων, μύλη, ἐπιμύλιος ᾠδή· καὶ προμύλαια θεὸς καὶ εὔνοστος*). — *Ἀλῆτις ᾆσμα ταῖς αἰώραις προσᾳδόμενον, Θεοδώρου ποίημα τοῦ Κολοφωνίου* = Ath. 618 ef. — *ἐπιλήνιον* deest apud Ath. sicut *οὔλαμοι*; neque *ᾠδή* sed *αὔλημα* dicitur. *αὐλήματα* sunt etiam quae secuntur: *πτιστικόν* (cum comicorum testimoniis diuersis ab eis quae Ath. de *πτισσουσῶν ᾠδῇ* affert); *ἐρετικά* (desunt apud Ath.); *ποιμενικά, ποιμενικόν* apud Epicharmum = Ath. *βουκολιασμός — μνημονεύει δ' αὐτοῦ Ἐπίχαρμος. Συβωτικόν* (*ἔχει μόνον δακτύλοις αὐλητικοῖς*) deest apud Athenaeum. Denique quod apud Pollucem de Tyrrhenis ex Aristotele narratur: *πυκτεύουσιν ὑπὸ αὐλῷ κτλ.*, breuius apud Ath. IV p. 154 a sub Eratosthenis nomine (ex Posidonio, ut uidetur) exstat, ita ut Eratosthenem haec ex Aristotele hausisse cognoscamus. Pollucem uero non Aristoteli sed Eratostheni uel potius recentiori auctori Eratosthenis copiis uso sua debere nemini non certum erit [1]). Eratosthenem autem etiam apud Athenaeum hic deprendimus coll. schol. Apoll. Rhod. *Δ* 972:

ἴουλοι δὲ καλοῦνται ἡ πρώτη ἐξάνθησις καὶ ἔκφυσις τῶν ἐν τῷ γενείῳ τριχῶν· ὁ μέντοι Ἐρατοσθένης ὄνομα ᾠδῆς ἐρίθων ἀπέδωκεν ἐν τῷ Ἑρμῇ λέγων οὕτω·

ἣν χερνῆτις ἔριθος ἐφ' ὑψηλοῦ πετεῶνος
δενδαλίδας τευχοῦσα καλοὺς ᾔειδεν ἰούλους.

Οὐκ ἔστι δέ φησι Δίδυμος, ἀλλ' ὕμνος εἰς Δήμητρα, ὡς ὁ οὔπιγγος παρὰ Τροιζηνίοις εἰς Ἄρτεμιν. ἐστὶ γὰρ οὖλος καὶ ἴουλος ἡ ἐκ τῶν δραγμάτων συναγομένη δεσμὴ καὶ Οὐλὼ ἡ Δημήτηρ· λέγεται δὲ ἴουλος καὶ ζῶόν τι, θηρίδιον πολύπουν κτλ.

Quod igitur apud Athenaeum *ἐριουργῶν* uel *ταλασιουργῶν ᾠδή* dicitur *ἴουλος*, Eratosthenis haec sententia est. Hanc Didymus Semum Delium secutus refutauit. Trypho Didymum descripsit tacito Eratosthenis nomine. Ex eodem Didymo uides fluxisse, quae Ath. p. 619 b exstant: *αἱ δὲ ἴουλοι — Δήμητρι πρέπουσιν· — οὔπιγγοι δὲ αἱ εἰς Ἄρτεμιν*. Hanc de *οὐπίγγοις* notam praeter Tryphonem (apud Ath.) unus seruauit Photius, nescio an ex Tryphone receptam; qui s. u. *ἴουλος* docet: — *καὶ ᾠδῆς τι γένος ἴουλος· καὶ ὁ προσφιλὴς τῇ Ἀρτέμιδι*; ubi restituendum esse patet: *καὶ οὔπιγγος ὁ πρ. τ. Ἀ.* [1]).

Semum autem a Didymo adhibitum esse etiam p. 617 f —618 b suspicor, ubi duae diuersae *συναυλίας* definitiones proponuntur, quarum altera Semi est. Utraque enim exstat in schol. Ar. Eq. 9: *Συναυλία καλεῖται ὅταν δύο αὐληταὶ τὸ αὐτὸ λέγουσιν· ἄλλως· ξυναυλία λέγεται ὅταν κιθάρα καὶ αὐλὸς συμφωνῇ*. Item apud Pollucem IV, 83 et schol. Greg. Naz. Stel. II p. 106. Quare Didymo haec omnia tribuere non dubito. — Contra p. 109 f, ubi Semus quin ex Tryphone laudetur, uix dubium est, num intercedat Didymus, nequit diiudicari. Tryphonis auctor Semus etiam apud Ath. III p. 109 f; cf. 109 b.

Consimili ex fonte Pollucem et Athenaeum hausisse *ᾠδῆς ὀνομασίας* elucet etiam examinata *ἱμαίου* explicatione. Erant

1) Cf. de Eratosthenicis apud Poll. Rohdium p. 17. 21 sqq.

1) E re uidetur, quomodo 'eundo creuerit' aut mutata sit Didymi nota, obiter examinare. Trypho cum rerum uocabularium, non glossarium scriberet, alias uocis *ἴουλος* significationes missas fecit. Seruauit pro suo consilio Hesychius; qui quae addidit: *τινὲς δὲ καὶ τὸν ἐπὶ ταῖς ὑδρίαις γενόμενον ὄνον — ἴουλον λέγουσιν*, cum paene ad uerbum expressa apud Photium redeant (apud quem post *γιγνόμενον* excidisse *ὄνον* apparet), ex Atticistis assumpsisse putandus est; quam uero insuper affert etymologiam: *ἀπὸ τοῦ ἰέναι αὐτὰς (τὰς τρίχας) οὐλάς*, Herodianum sapit neque deest apud Et. M. 472, 26, ubi Didymi nota exhibetur uariis pannis circumdata. Photius autem ex peculiari quodam fonte Didymeis addidit: *ὁ ἐν τοῖς ἀμπέλοις σκώληξ* et *τὸ ἐπὶ ταῖς καρύαις ἄνθος*. Eustath. p. 1221 ad Il. *Σ* 555 quae adiungit *ἰούλου* explicationi ex Athenaeo petitae, aut ex Atticistis aut ex ipso Et. M. desumpsit. Namque apud Atticistas de his rebus copias uberes prostitisse etiam ex Eust. ad Il. *Σ* 570 cognoscitur, ubi Athenaei l. XIV cap. 10 expilasse se confessus: *ὡς δὲ καὶ πολλαί*, inquit, *ᾠδαὶ ἦσαν, οἷον ἴουλος κτλ., ἐστὶ σὺν καὶ ἄλλαις ἐκ τῶν παλαιῶν ἀναλέξασθαι*. Idem ad u. 572 de uocibus *μολπή* et *σκαίρειν*, ad u. 576 de uerbis *δόναξ* et *ὑπολύριον* Aelium Dionysium laudat. Dionysium testatur Et. M. s. u. *κίνδαψος*.

enim diuersa duo carminis genera, quorum alterum *ἱμαῖον*, alterum *ἱμαῖος* audiebat. De illo testis est schol. Ar. Ran. 1332: *ἱμονιοστρόφου οἷον σχοινιοστρόφου μέλη, ἃ εἰκὸς ἄνδρα ὕδατα ἀρυόμενον ᾄδειν· ἱμονία γὰρ καλεῖται τὸ τῶν ἀντλημάτων σχοίνιον, καὶ τὸ ᾆσμα, ὃ ᾄδουσιν οἱ ἀντληταί, ἱμαῖον.* Similiter Suidas: *ἱμαῖον ᾆσμα τὸ ἐπὶ τῇ ἀντλήσει λεγόμενον· παρὰ τὸ ἱμᾶν [οἱ δὲ τὸ μυλωθρικόν]. Καλλίμαχος Ἑκάλῃ. Καὶ πού τις ἀνὴρ ὑδατηγὸς ἱμαῖον ᾄδει.* Idem s. u. *ἱμονιοστρόφου μέλη· ἱμονία καλεῖται τὸ ἀντλητήριον τῶν φρεάτων, ἱμαῖον δὲ τὸ ᾆσμα· ἱμονιοστρόφου δὲ τοῦ εὐτελέος.* Atque Suidam ut eundem fontem sequi, quem scholiastam, ita non uidisse ipsum scholium manifestum est.

Alterum carmen commemorant: Suidas gloss. praecedenti: *ἱμαῖος· ἐπιμύλιος ᾠδή*; idem postquam *ἱμαῖον ᾆσμα* explicauit, addit *οἱ δὲ τὸ μυλωθρικόν*, praue confundens diuersa. Turpius etiam rem turbauit Hesychius, qui inter pistorii carminis explicationes intrudit uocem *ἐπάντλαιος*: *ἱμαῖος ᾠδὴ ἐπιμύλιος [καὶ ἐπάντλαιος] καὶ ἐπίνοστος· ἱμαλὶς ἡ ἐπιμύλιος ᾠδὴ ἢ σταφύλης εἶδος· ἱμαλία τὸ ἐπίμετρον τῶν ἀλεύρων κτλ.* — Contra neque Athenaeus neque Pollux aquariorum carmen ullo uerbo attingunt; nec magis Photius, quamquam *ἱμονία* et *ἱμᾶν* ab explicantur; qui nihil praebet nisi haec: *ἱμαῖος· ἡ ἐπιμύλιος ᾠδή* et *ἱμαιοιδός· ἡ ἐπιμύλιος ᾠδή· ἱμαλία γὰρ ἡ τροφὴ καὶ τὰ ἐπίμετρα τῶν ἀλεύρων* (uerba non utique sana). Photium autem hic ut saepius Tryphonis doctrinam ex Aelio Dionysio recepisse docuit Naber p. 78 (cf. quae de *οὐπίγγῳ* supra diximus). Iam patere puto necessitudinem, quae inter testes hos omnes intercedat, esse hanc:

ἱμαῖον ᾆσμα Didymus explicauerat in commentario Aristophaneo, Callimachi uersum adnotans. *ἱμαῖος* qualis sit cantus, enarrauit Trypho Aristophanem Byzantium secutus. Didymi notam seruauit schol. Ran., Tryphonis Ael. Dionysius, Pollux, Athenaeus. Ex Aelio Dionysio sua hauserunt Photius atque ex parte Hesychius et Suidas; qui alteram partem lexico Didymeo uidentur debere.

Iam quid comparatione inter Naueratitas instituta doce-

mur? Pollucem uidimus in plerisque cum Athenaeo consentire; nisi quod ex parte de nominibus solis inter eos conuenit, cum *αὐλήματα* ille, hic *ᾠδῆς ὀνομασίας* recenseat. Mirum tamen in his quoque eodem ordine uti utrumque: *Ἀλῆτις· πτισσουσῶν = πτιστικόν· βουκολιασμός = ποιμενικόν.* Hic memineris quaeso Athenaeum supra in saltationum numero non ponere, quae tanquam *αὐλήσεως* genera antea enumerauerat, Pollucem autem haec quoque inter saltationes referre. Inuersa ratione quas Athenaeus cantilenas dicit, Pollux modos auleticos uocat. Quid igitur? Num duo sumamus auctores, quorum hunc ad tibias utique respicientem Athenaeus in saltationibus, illum in cantilenis, Pollux hunc in cantilenis, illum in saltationibus enarrandis adhibuerit? Nemini scio istud probatum iri. Immo res primo obtutu mira facile explicatur eadem ratione, qua supra usi sumus: nempe si ea nomina, quibus et saltationes aut cantilenae tibiarum uoci iunctae et tibiarum modi significabantur, a Tryphone et in *ὀρχήσεως* aut *ᾠδῆς ὀνομασίαις* et in *αὐλήσεων* catalogo enumerata fuisse statuimus, Athenaeum autem et Pollucem (nisi potius eorum auctores) modo hanc modo illam tabulam pro suo quemque consilio maluisse describere. Cf. quae p. 61 notauimus, praeterea Poll. IV, 82 *οἱ δὲ ταῦτα οὐκ αὐλῶν ἀλλὰ μελῶν εἴδη λέγουσιν.* Hesych. s. u. *τετράκωμος· μέλος τι σὺν ὀρχήσει* (Poll. *ὀρχήσεως εἶδος*, Ath. *αὔλημα*); idem s. u. *κῶμος· ὄρχησις· ᾆσμα.*

De undecimo autem Athenaei capite difficilius est iudicare. Apud Pollucem ex his non nisi Nymphidis narratio occurit sed in paucissima uerba contracta et aliunde aucta; quae cum Athenaeo congruunt, haec sunt: *Βῶρμος Μαριανδύνων γεωργῶν ᾆσμα, ὡς Αἰγυπτίων Μανέρως.* Ceterum cf. schol. Ap. Rhod. *B* 781: *ἰδίως τὸν θρηνούμενον Πριόλαόν φησι, τῶν ἄλλων Βῶρμον λεγόντων τὸν Τιτίου υἱόν, ὡς Νύμφις καὶ Καλλίστρατος.* En habes Alexandrinorum doctrinam a Didymo, ut uidetur, propagatam, Athenaeo Pollucique per Tryphonem suppeditatam. — Aristoxenum uero Clearcho (ut alibi quoque in Deipnosophistis) deberi inde suspiceris, quod illius testimonia e diuersis duobus libris petita sunt, Clearchum

contra in *Ἐρωτικῶν* libro carmina amatoria data opera collecta exhibuisse consentaneum est. Athenaeus autem, cum Clearchi libros studiose eum uoluisse manifestum sit, haec quoque propria manu decerpsisse mihi uidetur; neque igitur mirum quod desunt apud Pollucem.

Pollucem priusquam missum faciamus, breuiter quae de eo probasse nobis uideamur, comprehendere libet. Westphalii sententiam, qui 'quaecunque de arte instrumentisque musicis doceat ille, ex Tryphone hausta esse edixit', defendimus contra Rohdium (de Poll. font. p. 66) comparatione Athenaei eadem, qua hic nititur, ut Iubam a Polluce descriptum esse euincat, accuratius et amplius instituta. Quae autem Rohdii argumenta silentio praeterii, ea refutatione non iam egere arbitratus sum. Praeterea Pollucem multis in rebus uidimus pendere a Didymo. Errat igitur Rohde 'Pollucem uel tantum ex Didymo hausisse negans atque pernegans' (p. 8) et 'eosdem fere ac Didymum auctores secutum esse Pollucem' contendens. Hoc solum concedo: neque ex uno neque ex ipso Didymo Pollucem sua delibasse; sed recepit Didymea per Tryphonem; quem Didymi commentariis usum esse malim credere quam lexico Didymeo.

Pauca notanda sunt de Hesychio contra ea, quae Rohde disputauit p. 51 sqq. Qui ut Athenaeum Pollucemque sua ex eodem utrumque libro transscripsisse, e Iuba nimirum, probaret, et Pollucem et Athenaeum in rebus musicis orchesticisque describendis crebro consentire cum Hesychio demonstrans, cum Iubae doctrinam Didymo debere Hesychium dubitationi exemptum esset, causae propositae satisfacere sibi uisus est. Contra nos consensum istum sic arbitramur explicandum esse: Eandem Iubae doctrinam Polluci et Athenaeo ex Tryphone (et Didymo), Hesychio ex Didymo affluxisse. Nihil Rohde attulit, quod contra faciat. Immo quod nititur e. g. Hesychio s. u. *τετράκωμος· μέλος τι σὺν ὀρχήσει πεποιημένον εἰς Ἡρακλέα ἐπινίκιον· ἐκαλεῖτο δὲ τέσσαρες κῶμοι* coll. Pollucis § 105 *ὁ δὲ τετράκωμος, τὸ τῆς ὀρχήσεως εἶδος, οὐκ οἶδα εἴ τι προσῆκον ἦν τοῖς Ἀθήνησι τετρακώμοις, οἳ ἦσαν Πειραιεῖς Φαληρεῖς Ξυπεταίονες Θυμοιτάδαι* — eandem sane uterque sequitur coniecturam, sed Hesychius confidenter profert, Pollucis auctor addubitat: uides Didymi doctrinam a Tryphone cum dubitationis significatione receptam. — Porro mihi fauet, quod satis crebro Pollux et Athenaeus consentiunt cum Photio, quem in his rebus a Tryphone pendere probauit Naber. Sic in explicanda uoce *θερμαυστρίς* (Rohd. p. 53), *σκοπός* et *σκώψ* (id. p. 30); *μεσόκοποι αὐλοί· οἱ ὑποδεέστεροι τῶν τελειῶν, μέσοι* (Phot. = Hes., cf. Ath. 176 f. 182 c; Poll. nudum nomen praebet); Phot. s. u. *ἱμαῖος* coll. Tryphone apud Ath. 618 c (uide supra disputata). Ad Phot. s. u. *σκώπευμα· σχῆμα σατυρικόν* cf. Poll. § 105 *σιμὴν χεῖρα· σχῆμα τραγικόν* = Hesych. s. u. De Athenaei cum Photio consensu plura dicemus infra.

Quod uero nonnunquam Pollux et Athenaeus ubertate superantur ab Hesychio, non potest probabiliter explicari, si illi Iubam ipsum descripsere, Hesychius Didymum. Etenim parcere chartae licet interfuerit Pollucis, at non Athenaei interat. Immo haec est causa: Hesychii fons, Didymi copiae, illis non iam plenae fluebant utpote per Tryphonis cribrum transmissae. Neque igitur Rohde communis Polluci Athenaeo Didymo fontis documentum petere debuit ex Hesychio s. u. *διποδία· ὀρχήσεως εἶδος — οἱ δὲ διποδισμός· καὶ εἶδος Λακωνικῆς ὀρχήσεως* coll. Ath. p. 630 a et Poll. § 101, quorum diuersam uterque huius glossae partem exhibet: etenim apparet Athenaeum et Pollucem non iam e plenis Didymi horreis sua deprompsisse.

Praeterea in explicandis eis instrumentorum nominibus, quae Athenaeus in libro IV recenset, Hesychius saepe nullam cum illo similitudinem habet; quo ex numero sunt e. g. *ἔλυμοι γίγγρας πανδοῦρα φῶτιγξ*. — De clepsiambis et Athenaeus et Hesychius Aristoxenum laudant sed prorsus diuersa narrant. De pyrrhicha supra (p. 102 not. 1) demonstrauimus nihil Iubae posse uindicari. Trypho quid de ea docuerit, nescimus; cum uero Pollux et Hesychius consentiant ac simul discrepent ab Athenaeo, qui non sequitur hic Tryphonem sed Aristoxenum, illi sua uidentur Tryphoni debere et Didymo.

(Cetera propediem edentur in 'Studiorum philologicorum Lipsiensium Vol. VIII'.)

VITA.

Natus sum Carolus Albertus Bapp Nonis Martiis anni MDCCCLXIII in uico Ochtum ducatus Oldenburgensis patre Ludouico, matre Guilelmina e gente Wagner. Breui post pater Oldenburgum transmigrauit, ubi maiorem iniret magistratum. Anno h. s. LXXII discipulus sum factus gymnasii Oldenburgensis, quod per nouem annos frequentaui egregio usus magistro Steinio Herodoteo. Maturitatis testimonio accepto inter academiae Tubingensis ciues inscriptus per unum semestre scholas adii Rohdii Schwabii Herzogii Kugleri Milneri Geldneri. Tum Lipsiam me contuli, ubi per haec septem semestria audiui uiros illustrissimos Curtium Ecksteinium Gardthausenium Heinzium Hildebrandtium Hirzelium Langium Lipsium Ouerbeckium Ribbeckium Voigtium Zarnckium Crusium Schreiberum. Quibus cum omnibus tum Ribbeckio, cuius societati philologae inde a primo semestri Lipsiensi interesse mihi licuit, pro benignitate, qua studia mea fouit, summas ago gratias. Proseminarii per tria, seminarii philologici per duo semestria sodalis fui ordinarius, seminarii Germanici, cui Zarnckius praeest, extraordinarius per tria.